

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vztahy školy a rodiny

Vypracovala: Kateřina Raabová, Mgr.
Vedoucí práce: Petr Urbánek, doc. PaedDr. Dr.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Vztahy školy a rodiny* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 15. dubna 2016

.....
Kateřina Raabová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu docentu Petru Urbánkovi za jeho cenné rady, připomínky, podnětné informace a diskuze. Rovněž děkuji za jeho trpělivé a laskavé povzbuzování během psaní této práce.

ABSTRAKT

Vztahy rodiny a školy

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké vztahy existují a jsou rozvíjeny mezi rodinou a školou. Dále pak, jaké škola nabízí rodičům možnosti podílet se nebo stát se součástí školního života a jakým způsobem je rodiče využívají. Práce je tvořena dvěma částmi – teoretickou a empirickou. V teoretické části jsou vysvětlovány hlavní pojmy vztahující se ke vztahům mezi rodinou a školou, mezi rodičem – učitelem – žákem. Uvádí možné formy spolupráce a načrtává literaturu, která se tímto problémem zabývá. Empirická část, jež je stěžejní částí celé práce, se věnuje vlastnímu výzkumnému šetření žáků vybraných tříd druhého stupně městské základní školy a jejich rodičů, kteří vstupují do přímého jednání s učiteli, potažmo školou. V závěru této části jsou zhodnoceny výsledky šetření a konfrontovány s úkoly, které si tato práce stanovila.

Klíčová slova: rodina, škola, učitel, žák, formy spolupráce, autorita

ABSTRACT

The Family – School Relations

The aim of this bachelor thesis was to find out which relations exist and are developed between family and school. The thesis also focuses on the possibilities of cooperation and becoming a part of the school life offered by the institution of school to the parents and the way the parents use them. The thesis consists of two parts – theoretical and empirical. The theoretical part explains main concepts relating to the family-school relations as well as the parent-teacher-pupil relations. It describes possible forms of cooperation and gives examples of literature that focuses on this problem. The empiric part is concerned with the research of pupils from selected elementary school classes and their parents who deal directly with teachers as well as school. The conclusion offers the evaluation of the results of the research and confronts them with the aims of this thesis.

Keywords: family, school, teacher, pupil, forms of cooperation, authority.

Obsah

ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ - RODINA A ŠKOLA	12
1.1.1 Rodina	12
1.1.2 Škola	14
1.1.3 Vztah: Rodiče – Škola (Učitel) – Žák	16
1.1.4 Formy spolupráce	19
2 EMPIRICKÁ ČÁST	23
2.1 METODOLOGIE ŠETŘENÍ	24
2.1.1 Výzkumný problém	24
2.1.2 Problémové otázky	24
2.1.3 Stanovení dílčích problémových otázek	25
2.1.4 Výzkumný soubor	25
2.1.5 Výzkumné metody	28
2.2 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	29
2.2.1 Nejčastější formy spolupráce mezi rodiči a vybranou školou	29
2.2.2 Účast rodičů na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních	32
2.2.3 Jak časté jsou kontakty rodičů?	47
2.2.4 Struktura řešených problémů	48
2.2.5 Vážnost (autorita) školy coby vzdělávací instituce a učitele coby zprostředkovatele vzdělání	55
3 DISKUZE	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	64
Literatura	64
Periodika	65
Internetové zdroje	66
SEZNAM PŘÍLOH	67
PŘÍLOHY	68
TABULKY	69

„Jako dospělí máme určitou zodpovědnost vůči našim dětem a dětem na celém světě. Je naší odpovědností vytvořit bezpečná, zdravá a uctivá prostředí, ve kterých se mohou děti vyvíjet.“

Peter Gray (2012)

ÚVOD

Bakalářská práce, jak již sám název *Vztahy rodiny a školy* napovídá, se bude věnovat problematice, jež je citlivá pro všechny zúčastněné strany. Oběma stranám, tj. škole i rodičům, jde v podstatě o totéž – o vzdělání a výchovu žáka, budoucího mladého charakterního člověka s širokým rozhledem, respektovaného a respektujícího společnost, ve které žije. Ne vždy se tomu tak v očích „té druhé strany“ děje a dochází nezdárně k invektivám z nepochopení a pohrdáním učitelským povoláním. Z tohoto důvodu je tak důležité, aby mezi sebou obě strany přátelsky, otevřeně a konstruktivně komunikovaly.

Již několik let pracuji jako učitelka na základní škole v jednom jihočeském okresním městě. Při své práci s žáky a jejich rodiči se setkávám s různými názory na vymezení kompetencí učitelů vůči žákům, ale není příliš jasné, jaké kompetence jsou vymezeny vůči rodičům a hlavně jak je rodiče chápou.

Již z historie je patrný fakt, že škola v našich zemích byla zřízena „cestou shora“ a tím se stala „nástrojem“ státu vůči poddaným, z čehož plynuly první konflikty mezi rodiči-poddanými a školou-nástrojem direktivy státu. Tento moment je natolik silně staletími zakořeněn, že ho můžeme často vysledovat i v přístupu současných rodičů vůči škole. Dalším momentem je naopak období po sametové revoluci (zejména v následujícím desetiletí), kdy lze vysledovat změnu v podobě „emancipace“ společnosti a s ní i jiný náhled na školu jako na instituci poskytující služby a podle toho k ní a hlavně učitelům bylo i přistupováno. V současné době se hledá „rovnováha mezi oběma stranami“ a tím by se mohly měnit i vztahy k oboustranné spokojenosti.

V první části se má práce věnovat teorii zkoumané problematiky. Snahou bylo vysvětlit pojmy vztahující se k tématu vztahů škola, učitel – rodič - žák a popsat možné formy spolupráce.

Empirická část práce prezentuje výsledky výzkumného šetření, jež proběhlo na jedné vybrané základní škole v tomto okresním městě. Nejvýznamnější složkou bude popis výsledků získaných participačním pozorováním i vedením záznamů třídního učitele a vyhodnocení stanovených předpokladů.

Možná díky složitosti tohoto vztahu, je mu konečně v odborné literatuře s pedagogickým i psychologickým zaměřením, nejrozličnějších příspěvcích ve sbornících či učitelských rádčích, časopisech i internetových stránkách věnována v posledních dvaceti letech zvýšená pozornost. Je zde na místě jmenovat dílo *Škola a /versus/ rodina* Milady Rabušicové a kolektivu spolupracovníků působících na Masarykově univerzitě v Brně. Zhruba o deset let později (r.2010) vychází kniha – vícepřípadová studie - autorského kolektivu Dominika Dvořáka, Karla Starého, Petra Urbánka, Martina Chvála a Elišky Walterové: *Česká základní škola*. Je nesmírně zajímavé a inspirativní zjistit, ve srovnání s předchozími studiemi, k jakému posunu ve vývoji v této problematice došlo. Ve spolupráci Milady Rabušicové a Milana Pola pak vyšla celá řada příspěvků In: *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, např. Rozvoj vztahů školy a rodiny: několik zahraničních inspirací. Milan Pol přispěl k této problematice knihou: *Škola v proměnách*. Dále pak Stanislav Štech, zabývající se vztahy rodina – škola, např. *Vztahy rodiny a školy – hledání dialogu* nebo In: *Československá psychologie*, např. Vývoj poznatků o vztahu rodiny a školy. Pro praktikujícího učitele je nesmírně inspirativní několikasvazkový *RAAdce učitele* z nakladatelství Dr. Josef Raabe nebo kniha týkající se zásad a cvičení Michelle Karnsové: *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. Problematikou samotných třídních schůzek, jak je vést a vybočit ze zaběhnutých kolejí se zabývá hned několik autorů: Jaroslava Rampouchová: *Třídní schůzky netradičně* či *Třídní schůzky – žádný strach*¹, již ve zmíněném RAAdci; J. Říhová: *Třídní schůzky (způsob komunikace školy a rodičů)*; Robert Čapek: *Učitel a rodič*.

V průběhu vzniku této práce jsem pochopila, jak opravdu moc složité je vztahy: *rodiče – škola, rodiče – učitel, učitel – žák* uchopit tak, aby nebyly zkresleny mým subjektivním pohledem během pozorování a naslouchání. Rovněž musím přiznat, že během její tvorby mne napadaly stále nové a nové možnosti a varianty, jak toto téma rozšiřovat a zpracovávat, avšak stále jsem při tom měla na paměti: „Jak toho do budoucna využít v praxi ku prospěchu všech?“ Možná právě proto jsem si nakonec nedokázala odpustit (byť jsem si byla plně vědoma, že jde o drobné „dokreslení“ problematiky vztahů rodičů a školy v této práci) požádat rodiče a žáky o spolupráci – o

¹ RAMPOUCHOVÁ, Jaroslava. *Třídní schůzky – žádný strach*. In: *RAAdce učitele*, příspěvek č. E 2.4, Praha: Nakl. Dr. Josef Raabe, 2000-20005.

Táž: *Třídní schůzky netradičně*. In: *RAAdce učitele*, příspěvek č. E 2.6, Praha: Nakl. Dr. Josef Raabe, 2000-20005.

vyplnění velmi krátkého dotazníku, jehož obsahem byla *vážnost (autorita) školy coby vzdělávací instituce a učitele coby zprostředkovatele vzdělávání a vychovatele žáků v očích veřejnosti*. Výsledky nebyly příliš odlišné od mé hypotézy, avšak za zamyšlení učitelů nad výsledky to rozhodně stojí, pokud chtějí do budoucna budovat konstruktivní, pevný, přátelský a otevřený vztah s žáky a jejich rodiči.

Možný přínos této práce spatřuji v možnosti zlepšení a rozvoji spolupráce mezi školou, učiteli a rodiči a v inspiraci jak pro třídní učitele např. při koncipování třídních schůzek a konzultačních odpolední, tak pro i rodiče, kteří mají zájem na budování vztahu ke škole, kterou si pro své dítě z mnoha důvodů vybrali. Práci považuji také jako inspiraci pro své budoucí kolegy – absolventy pedagogických fakult, kteří se s čerstvě nabytými vědomostmi, elánem a nadšením vrhnou do „učitelování“.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ - RODINA A ŠKOLA

Rodina a škola zaujímají v oblasti vzdělávání komplementární role. Tyto dvě instituce se liší ve svých prioritách, požadavcích a očekáváních, v organizaci času a prostoru, ve vztahu k dětem, v míře formálnosti a v řadě dalších aspektů. Sdílejí však společný cíl – zajistit optimální vývoj dětí. (Rabušicová a kol., 2004, s. 5-6)

V následujících kapitolách se pokusím blíže specifikovat rodinu a školu a jejich funkci se zaměřením na výchovu, ale hlavně se budu věnovat vztahům rodiny a školy. Dále se budu zabývat tím, jak jsou chápány a vymezeny, popř. dodržovány meze: rodič – žák – učitel a vztahy mezi nimi. Popíši možné formy komunikace a systém ve vybrané škole.

1.1.1 Rodina

Rodina je jedna z nejstarších společenských institucí, jež plní mnoho funkcí, např. socializační, ekonomickou, sexuálně – regulační a reprodukční a další. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky i životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury. (Průcha, 2008, s. 211)

Rodina je nebo by měla být tedy zázemím, ve kterém vznikají první návyky a dovednosti dítěte a škola svou odbornou péčí – výchovou se snaží, aby dítě svých schopností využilo a mohlo je plně rozvíjet. Pro výchovné vedení dítěte je důležité, aby od útlého dětství mělo dostatečně kvalitní vzory vhodné k napodobení. Sociokulturní profil rodiny a zejména úroveň vzdělání rodičů významně předurčuje vzdělávací výsledky žáků, jejich postoje vůči škole a vzdělávání. (Průcha, 2008, s. 211-212)

Z historického hlediska se o zrodu dětství dá hovořit až s nástupem středověku, kdy se rodiny uzavírají do intimnějšího prostředí (venkovské či městské domy) a vydělují se z ostatní společnosti – stávají se jednotkou středověké společnosti. V 17. a 18. století, zejména v západní Evropě s nástupem byrokratizace a industrializace přestává být domácnost zároveň místem zaměstnání. Objevuje se jako ideální typ – nukleární rodina – s mužem, který rodinu ekonomicky a sociálně zabezpečuje, a ženou, která se stará o domácnost. (Možný, 2008) V průběhu staletí, s nástupem a rozvojem škol a postupným

zavedením povinné školní docházky se spolu se změnami rodiny proměňuje i pojetí dítěte, délka jeho dětství, zdůrazňují se významy jeho výchovy a diferenciaci podle věku (od 17. století).

Na přelomu 20. a 21. století, zejména v posledních desetiletích, se model rodiny, pozice a role v rodinném prostředí, podstatně proměňuje. Postavení otce jako „hlavy rodiny“ se oslabuje, avšak zvyšuje se jeho podíl na zabezpečení chodu domácnosti. Naopak postavení matky posiluje díky roli živitelky popř. samoživitelky, na druhou stranu tím klesá její možnost na dítě výchovně a emocionálně působit z nedostatku času a možná i energie. Rodina, která není schopna zajistit svým členům bezpečí a rozvoj, má - li narušenou některou ze svých funkcí, je rodina problémová - dysfunkční. Často se s tímto narušením dokáže sama vyrovnat. Pokud však není schopna vyřešit svoji vnitřní krizi sama, potřebuje pomoc a zásah společnosti.

Vztahy v rodině se stávají více emotivními, včetně výchovy a školního vzdělání, které nese pro rodinu stále větší význam. Z morálního hlediska je ve výchově dětí zřejmě nejvíce problematická nestabilita rodiny, eliminace rodičovské autority a často také rodinného prostředí, zejména vůči dětem. Další problémy může navozovat také ekonomická nejistota mnoha rodin.

Socioekonomický status rodiny je spjat se školní úspěšností. Lze říci, že čím jsou rodiče (zejména matka) vzdělanější, tím budou vzdělanější pravděpodobně i jejich děti. (Rabušicová, 2004, s. 23) Stejně důležité je i předání tzv. kapitálu sociálního (sít „známých“ a konexe) i kulturního, který je tvořen několika složkami:

- postoji, znalostmi a chováním
- vlastními kulturními předměty, jako jsou knihy, obrazy, aj.
- kulturními aktivitami, jakými jsou např. návštěvy divadel, muzeí, galerií, koncertů vážné hudby atd.
- doklady o dosaženém vzdělání

Velmi důležitá pro úspěšnost žáka ve škole je podpora, povzbuzování a vnímavost ze strany rodičů. To pozitivně ovlivňuje chování dítěte ve škole. Žákovi přípravu do školy podpoří i dostatečně strávený čas s rodiči, kteří s dítětem diskutují o jeho reálných

budoucích plánech a zároveň dohlížejí na pracovní návyky, jakými jsou pravidelnost v organizaci času a práce.

1.1.2 Škola

„Rodiče nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí při tom být zájem dítěte. Za účelem zaručení a podpory práv stanovených touto úmluvou poskytují státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, rodičům a zákonným zástupcům potřebnou pomoc při plnění jejich úkolu výchovy dětí a zabezpečují rozvoj institucí, zařízení a služeb pro děti.“²

Můžeme se domnívat, že rodina dnes nedokáže plnit všechny funkce (v ideálním případě rodina vytváří prostor pro postoje, motivaci, sebepojetí), které se výchovy a vzdělávání dítěte týkají, proto některé úkoly zastává právě škola (škola vytváří prostor pro příležitosti, požadavky a odměny). Je otázkou, zda je tato role školy správná či nikoli. Tradiční funkcí školy je poskytnout vzdělání žákům určitých věkových skupin v organizovaných formách pomocí vzdělávacích programů. V dnešní době škola přebírá více funkcí pro socializaci žáků - připravuje je na osobní, občanské i pracovní role v životě. (Rabušicová, 2004, s. 22)

Dítě, které vstupuje do školy, vstupuje do světa povinností. Škola se stává místem – bodem, které organizuje jeho každodennost, stanovuje nová pravidla chování, vyžaduje disciplínu, plnění povinností a výkon žáka. Lze tedy říci, že je jakýmsi nástrojem disciplinace a kontroly (dítě se učí být zticha, sedět na svém místě, spolupracovat s druhými, dělat, co řekne učitel atd.), které by ho měly připravit na budoucí pracovní roli a zařazení.

V Pedagogickém slovníku je škola definována jako „společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů³. Pojetí a funkce školy se mění se

² Úmluva o právech dítěte, čl. 18, jehož signatářem je i ČR. To znamená, že rodič si rozhodne, jakou školu bude jeho dítě navštěvovat, jak bude jeho škola vypadat či jak bude vzdělávat a vychovávat jeho dítě.

³ V souladu s Národním programem rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílou knihu) a Zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání je aplikován nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od tří do devatenácti let. Jedním z těchto

změnami společenských potřeb.“ (Průcha, 2008, s. 247) Škola nesměruje jen k předávání profesní specializace, ale i k vytváření všeobecného rozhledu, schopnosti rozumět psanému a čtenému textu, orientovat se v získaných informacích, vyhledávat je a dále s nimi pracovat.

Na školu lze nahlížet ze dvou úhlů pohledu. Škola jako *instituce*, jež vychází z povinného, přikázaného i podřízeného vztahu k celému školskému systému, avšak s vlastními pravidly jednání (odměňuje, trestá, zadává úkoly atd.). Současně je vázána v širším společenském kontextu, který ovlivňuje i determinují současně tradice, národní kultura, politická, ekonomická situace atd. Škola jako *organizace* se v zásadě od jiných organizací příliš neliší. Je pro ni rovněž důležité jak využívat prostor, kterým disponuje, pro svůj rozvoj. Jsou formulovány cíle a úkoly, dochází ke komunikaci se zaměstnanci i vnějším prostředím, které je zde reprezentováno hlavně rodičovskou veřejností. Avšak díky procesu vzdělávání a výchovy, životu školy, který zde probíhá, je možné školu označit jako organizaci specifickou.(Pol, 2007, s. 11-12)

Z historického hlediska lze za vznik třístupňového školského systému považovat až reformy Marie Terezie z roku 1774. Zde se iniciativy chopil stát, jehož cílem byl rozvoj ekonomiky státu a ngramotnost obyvatelstva nižších vrstev byla poměrně velkou brzdou. K uskutečnění reformy bezesporu přispělo zavedení státního dozoru nad školstvím a nastolení sankcí proti rodičům, kteří své děti v otázce vzdělávání zanedbávali a neposílali je do škol. Snaha organizovat školství jednotně pro všechny země habsburské monarchie s sebou přinesla řadu nesnází a problémů. V Čechách se rezistence proti centralizaci v oblasti školství stala součástí národního obrození. V roce 1869 byl vydán zákon o elementárním školství pro Předlitavsko, kde byla uzákoněna zejména povinná osmiletá školní docházka a nově byly zřízeny ústavy pro vzdělání učitelů, kteří tak nahradili úlohu kněží. Tak bych dále mohla pokračovat. Důležitější je však si uvědomit, že všechny zásahy do školství byly prováděné direktivou shora (v české společnosti až do pádu komunismu), což se velmi dlouho projevovalo ve vztahu rodiče – škola.

dokumentů je Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání (RVP ZV stanovuje závazný rámec vzdělávání a vymezuje standardní vzdělávací obsah pro danou etapu vzdělávání) a na základě něho připraví každá škola svůj školní vzdělávací program (ŠVZ).

V českých školách jsou proměny patrné po roce 1989. Škola postupně ztrácí monopol na vzdělávání a stále více se otevírá životní realitě, v očích veřejnosti ne dost rychle, proto je často kritizována za přetrvávající konzervatismus. Proměny souvisí, jak už jsem jednou zmínila, se změnami ve společnosti, jejími novými požadavky a nároky na vzdělání a výchovu. Dlouho neměnná pozice školy, zejména jako exekutivní jednotky, která realizuje pokyny přicházející zvenčí, je dnes pro většinu škol minulostí. (Pol, 2007)

1.1.3 Vztah: Rodiče – Škola (Učitel) – Žák

Úspěšná výchova je podmíněna úzkou spoluprací školy a rodiny. Cílem je vytvoření partnerského vztahu založeného na vzájemném respektu, důvěře a otevřenosti. Je nezbytné mít na zřeteli, že se jedná o vztah, jehož aktéry jsou na jedné straně rodiče, na straně druhé učitelé a mezi nimi dítě – žák.

1.1.3.1 Vztah: Učitel – Žák

Vztah mezi učitelem a žákem je velmi specifický, neboť jsou poměrně v intenzivním kontaktu (několikrát týdně a to několik let), žáci si „svého“ učitele vybírat nemohou, ... je tedy velmi důležité od počátku vytvořit kvalitní a otevřený vztah.

Jde o vztah, jenž zásadním způsobem ovlivňuje obě strany – průběh i výsledek vyučování učitele a tím i žákovo učení. Svou roli tu hrají i další specifika obou zúčastněných, jakými jsou např. jejich pohlaví, věk, osobnostní rysy, očekávání atd. Další zvláštnosti jejich vztahu se mohou odvíjet i od vyučovacího předmětu, forem a metod vyučování, délkou a četností jejich setkávání, podnětnosti prostředí i klimatem ve třídě⁴.

1.1.3.2 Vztah: Rodiče – Škola

„Vzájemná spolupráce rodičů a učitelů je dnes ve většině západních zemí považována za samozřejmou.“ (Průcha, 1999, s. 311) Důležitým úkolem spolupráce rodiny a školy je poskytnout rodičům konkrétní pomoc a podporu při výchově dětí, upozornit je na

⁴ Blíže k problematice: DVORÁK, Dominik a kol. *Česká základní škola. Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum, 2010.

specifické výchovné možnosti, seznámit je s výchovnými cíli, úkoly a prostředky, rozvíjet jejich výchovné schopnosti. To se však má dít v souvislosti s využíváním výchovných zkušeností rodičů.

Rodiče mají právo na informace o svém dítěti, jeho výsledcích ve škole, ale i o chodu školy, jejích zásadních pedagogických rozhodnutích, nahlédnout do zákonem stanovených dokumentů atd. Mnozí rodiče o svých právech ani nevědí nebo pro ně nejsou natolik důležitá a potřebná, aby je využili a nutno přiznat, že ze strany školy na ně nejsou dostatečně upozorňováni.

To, jak jsou rodiče ve vztahu ke škole vnímáni a jak sami svou roli vnímají, se stává východiskem pro další aktivity, spolupráci a komunikaci mezi rodinou a školou (potažmo rodiči a učiteli), popřípadě pro rodičovské vzdělávání⁵.

Bohužel jsou dnes často vztahy mezi učiteli a rodiči oslabeny nejrůznější řadou skutečností, které obě skupiny „znejistňují“ a nastolují omezitelnost mezi nimi ve vzájemné komunikaci (všeobecná kritika učitelů, tlaky na otevřenost školy na jedné straně a na druhé straně přebírání větší odpovědnosti rodiči za školní socializaci svých dětí). Z tohoto důvodu je velmi žádoucí, aby rozhovor měl charakter dialogu, smysluplného jednání a eliminoval nedorozumění, dodržoval některá pravidla komunikace:

- dávat přednost popisu před hodnocením a udržovat odstup od problému
- dávat přednost operačnímu slovníku (např. hovoříme o tom, co žák dělá, co by měl změnit,...) před dispozičním (nevyjadřujeme se pomocí osobnostních kategorií, např. „je takový bez zájmu“, „je mi líto, nemá na to buňky“,...)
- každé tvrzení, stanovisko dokládat a argumentovat, nikoli žáka „zaškatulkovat“
- všechny skutečnosti, události říci – zveřejnit a nikoli zamlčovat
- při závěrech rozhovorů a dohodách s rodiči – vše zřetelně rekapitulovat

Vztah: rodina – škola je vztahem, který ovlivňuje zásadním způsobem úspěchy žáků ve vzdělávání a současně i jejich osobnostní rozvoj. Jeho předpokladem je ochota komunikovat, otevřenost a informovanost. Rodiče a učitelé by měli být v tomto vztahu

⁵ Na internetu existuje řada diskusních portálů, které se zabývají vzděláváním rodičů mezi sebou. Např. www.rodice.cz; <http://www.stripky.cz/20-vychova.html>; <http://www.rodinaonline.cz> a další.

považování za rovnocenné partnery, vzájemně se respektující, mající své role, funkce a úkoly. Učitel by měl být tím, kdo vtahuje rodiče do záležitostí školy, života třídy a současně vytváří prostor pro jeho sdílenou odpovědnost v této spolupráci⁶.

V postojích rodičů ke škole se odrážejí především jejich očekávání úspěšnosti dítěte a také jejich vztah ke vzdělání jako takovému, včetně vlastní zkušenosti z období školní docházky. Málokdy vychází rodiče při očekávání výkonů svého dítěte ve škole z jeho skutečných schopností a možností, ale naopak poměrně často jsou do něj vkládány jejich nenaplněné touhy a ambice, aneb: „Dítě bývá pro rodiče mimo jiné prostředkem k uspokojení potřeby seberealizace.“ (Vágnerová, 1997)

1.1.3.3 Rodičovské role ve vztahu ke škole

Rodiče ve vztahu ke škole se chovají různým způsobem. V literatuře můžeme rozpoznat a charakterizovat čtyři základní varianty rolí rodičů vůči škole a poslední z nich ještě dále rozvinout⁷:

- *Klientskou* – v této roli je učitel ve škole brán jako odborník ve svém předmětu a poskytování „služeb“ směrem k žákovi či rodičům – zákazníkovi a rodič je zde považován za odborníka na výchovu vlastního dítěte. Od školy se očekává, že bude pravidelně informovat rodiče o výsledcích učení žáků a vytvářet podmínky pro oboustrannou komunikaci. Rodiče si školu pro své dítě vybrali záměrně. Tato role v současné době v České republice převažuje.
- *Partnerskou* – dnes nejčastěji používaný termín, jenž nabízí oběma stranám rovnoprávný vztah (je to spíše v rovině ideální než reálné, i když se školy snaží vytvořit vlastní strategii spolupráce a partnerství s rodiči).
- *Občanskou* – rodiče uplatňují svá práva jako občané (škola je veřejná instituce a má být maximálně otevřená), jejich uplatnění práv je podmíněno jejich aktivitou.
- *Rodiče jako problém* – je pohled spíše ze strany školy – učitelů. Obecně lze říci, že tito rodiče nemají zájem o chování a vzdělávání dítěte, současně pochybují o kvalitě učitelů.

⁶ Je jedním ze čtyř modelů různých přístupů pro druhou polovinu 20. století, jež vymezila Birte Ravnová. Dalšími jsou kompenzační, konsenzuální a participační modely. (Rabušicová, 2004, s. 11-12).

⁷ Jak bylo řečeno – viz výše citovaná Rabušicová, 2004, s. 33-41.

- Rodiče jako problém – „*nezávislí*“ rodiče – není zde snaha ze strany rodičů udržovat kontakt se školou, neboť se domnívají, že výsledky vzdělávání jejich dítěte má větší vliv rodina než škola, proto je kladen malý důraz na domácí přípravu do školy a jsou upřednostňovány zájmové aktivity.
- Rodiče jako problém – „*špatní*“ rodiče – nezajímají se o výsledky vzdělávání dítěte ani jeho chování ve škole, proto nereagují na výzvy ohledně domácí přípravy dítěte.
- Rodiče jako problém – „*snaživí až agresivní*“ rodiče – tito rodiče naopak přehnaně s domácí přípravou a plněním dalších povinností svému dítěti pomáhají. S učiteli „konzultují“ každou maličkost a zároveň jsou velmi kritičtí k práci učitele i vedení školy.

Tato kategorizace je zajímavá a poměrně vžitá, otázkou je, zda by bylo možné vytvořit stejnou kategorizaci i např. za dalších deset let⁸.

1.1.4 Formy spolupráce

Jak již několikrát citovaná autorka Milada Rabušicová uvádí, existuje mnoho způsobů, které směřují k zapojení rodin do života školy. Jejich použití závisí na potřebách každé rodiny, především ale na osobnosti učitele, který by měl být hlavním podněcovatelem při vytváření a udržování partnerských vztahů s rodinami dětí.

Většina učitelů pokládá rodiče svých žáků za klíčové osoby. Vždyť jsou to právě rodiče, kteří sdělují učiteli informace o jejich dětech, které do školy přicházejí až v určitém věku. Postupem času a poznáváním jim svěřených dětí mohou sami tyto informace rozšířit a sdělovat rodičům. Avšak aby mohlo dojít k oboustrannému sdílení informací a zkušeností, je potřebné oběma stranám poskytnout možnosti společné výchovné činnosti. V praxi to znamená, že školy nemohou být uzavřenými institucemi, ale naopak mají umožnit rodičům zapojit se do školního života.

⁸ Velmi zajímavý je článek: *K učitelům si můžeme dovolit všechno, myslí si často rodiče*. <http://www.novinky.cz/domaci/320829>, který na několika případech ukazuje na stupňující se agresivitu a aroganci rodičů vůči učitelům.

Mezi aktivity, které podporují toto partnerství lze počítat akce (Rabušicová, 2004, s. 54-59):

- prezentační – zde děti předvádějí rodičům, co se naučily nebo čeho za pomoci učitele, vychovatele dosáhly – např. besídky, koncerty, výstavy či sportovní odpoledne.
- společenské – tady nejde ani tak o prezentaci dětí, jako o společně strávený čas, kde spolupráce s rodiči může být poměrně již dost aktivní – např. školní ples, táboračky, drakiády, jarmarky aj.
- asistenci rodičů při školních akcích a ve výuce – zde by mělo být umožněno rodičům vidět a aktivně se podílet, po předchozí domluvě o rozdělení rolí, obsahu atd., na výuce, exkurzi, výletě nebo jiné kulturní akci.
- participaci rodičů na kontrole a řízení školy – zpravidla se tak děje prostřednictvím Rady školy, dále Sdružení rodičů, žáků a přátel školy.

Formy spolupráce je možné rozdělit i jinak:

- *Osobní kontakt pedagoga s rodiči dětí* - první návštěva ve škole (dny otevřených dveří), orientační setkání, návštěva pedagoga v rodině, čas příchodu a odchodu dítěte ze školy, telefonické rozhovory, konzultace mezi učiteli, rodiči a žáky, společná setkání (schůze a akce) a vzdělávací akce pro rodiče.
- *Všechny písemné formy komunikace* a spolupráce pedagoga s rodiči dětí - různé letáčky, brožury, příručky a webové stránky školy. Dále sem řadíme zpravodaj, to znamená třídní nebo školní časopis. Třetí možností jsou neformální zprávy o dítěti i dění ve škole. Velkou úlohu má i informační nástěnka pro rodiče, schránka pro návrhy a v neposlední řadě e-mailové služby a SMS zprávy.
- *Účast rodičů ve třídě nebo škole* - rodič se může zúčastňovat dění ve škole jako pozorovatel / návštěvník, jako rodič odborník, rodič asistent nebo se může stát členem rodičovské rady.

1.1.4.1 Vybrané a nejčastější formy spolupráce mezi rodiči a školou, učitelem

Spolupráce s rodiči dává mnohým školám příležitost k dalšímu rozvoji. Formy, jež mohou „přitahovat“ rodičovskou veřejnost k bližší spolupráci a zapojení do života školy, je možné rozdělit do tří okruhů⁹:

1. **Vnější činnosti** – jsou podporovány zákonem a jejich využití závisí na schopnosti lidí v dané oblasti (regionu) sdružovat se, vytvářet občanskou společnost bez ohledu na vynaložený čas a úsilí. Jedná se zejména o Školskou radu a Sdružení rodičů.
 - **Školská rada** – v podmínkách základní školy třetinu členů jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci žáků a třetinu volí pedagogičtí pracovníci dané školy¹⁰.
 - **Sdružení rodičů** – mohou mít formu určitého spolku nebo plně organizována a založená na základě zákona¹¹. Na mnohých školách fungují pod různými zkratkami a názvy. Občanské sdružení jako nezisková organizace má možnost vybírat v rozumné míře členské příspěvky, které může využít pro vlastní činnost nebo činnost školy, resp. žáků ve škole.
2. **Vnitřní činnosti** – slouží zejména k ujistění rodičovské veřejnosti o odbornosti učitelů a smysluplnosti školy. Rodič potřebuje mít dostatek informací, aby měl jistotu, že jeho dítě se pohybuje v bezpečném a podnětném prostředí. Ke sdělování informací je upřednostněna zpravidla písemná forma komunikace a osobní kontakty.
 - **Webové stránky** – důležitý a pravidelně aktualizovaný informační portál. Měl by být přehledný, informace by měly být rozdělené na část určenou všem a na část určenou pro zájemce o dění ve škole, měly by zde být přístupné všechny formuláře.
 - **E-mailové informace, elektronická žákovská knížka** – pravidelné, aktuální informace pro rodiče s možností vstupu rodičů (např. omlouvání absence, atd.).
 - **Třídní schůzky** – léty a dodnes používaná forma setkávání, jež neodmyslitelně ke školnímu životu patří. Jsou svolávány za účelem seznámit se s rodiči (třída se nově zformovala nebo ji učitel přebírá a je již vytvořená), poskytnout větší

⁹ KAISER, Daniel. *Spolupráce s rodiči*. In: RAA dce učitele, příspěvek č. E 2.9, Praha: Nakl. Dr. Josef Raabe, 2000-2005, s. 1-19.

¹⁰ § 167 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona.

¹¹ Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

množství organizačních informací (např. větší akce, přijímací zkoušky na SŠ a SOU, atd.) nebo je nutné řešit problém postihující celou třídu, upřesnit pravidla a požadavky.

- **Konzultační hodiny, odpoledne** – organizovány v pravidelných intervalech a časech, aby si rodiče byli jisti, že učitele ve škole „zastihnou“ sami či společně se žákem. Cílem jsou nejčastěji konzultace na téma prospěch či chování žáka ve škole. Důležité je zaměřit se na to, aby rodiče i dítě – žák měli časový prostor pro vyjádření. Při konzultaci jsou přítomny tři strany, proto si učitel musí hlídat, zda on sám mluví jednu třetinu času. Jde stále o partnerský dialog.
 - **Individuální pohovory s rodiči** – učitel v případě potřeby kontaktuje rodiče telefonicky, elektronickou či „oficiální cestou“ - klasickou poštou a pozve je do školy v určený termín. Vyhrocené situace se řeší na **výchovné komisi** za přítomnosti rodičů, třídního učitele, vedení školy, výchovného poradce, psychologa a vyučujících, jichž se problém týká. Je důležité dodržovat pravidla, udržující partnerský a kooperativní vztah mezi rodiči a „školou“.
 - **Neformální setkávání s rodiči** – posezení, popovídání si při různých příležitostech, které na první pohled nemají s výukou nic společného, avšak upevňují důvěru, vstřícnost a komunikaci mezi oběma stranami.
3. **Další aktivity** – obvykle jsou zde na straně jedné kladeny požadavky na rodiče, na druhé má škola co nabídnout (např. volné kapacity prostor školy).
- **Prezentační akce školy** – jsou určeny nejen pro rodiče, ale i pro širokou veřejnost (např. koncerty, Akademie, atd.)
 - **Informační schůzky rodičů budoucích prvňáčků** – obvykle se pořádá po zápisu do prvních tříd za účasti budoucích třídních učitelů, vedení školy, vychovatelek. Jsou podávány informace z oblasti psychohygieny, organizace školy a spolupráce.
 - **Den otevřených dveří** – ve vymezené dny mají možnost rodiče či přátelé školy přijít do školy a zúčastnit se jakékoli vyučovací hodiny ve zvolené třídě, hovořit a klást dotazy vedení školy a učitelům.
 - **Sponzoring** – obracení se na rodičovskou veřejnost zpravidla se žádostí o finanční či materiální pomoc. Měla by být jasně formulovaná potřeba školy a nejlépe pouze na jeden cíl v roce.

2 EMPIRICKÁ ČÁST

2.1 METODOLOGIE ŠETŘENÍ

2.1.1 Výzkumný problém

Bakalářská práce je zaměřena na vztahy rodičů a školy, potažmo vztahy třídního učitele a rodičů. Cílem práce je zjistit a analyzovat kontakty rodičů a školy na příkladu vybraných tříd 2. stupně ZŠ. Na základě vedeného deníku vytvořit seznam kontaktů a četnosti třídního učitele s rodiči ve vybraných třídách 2. stupně v průběhu jednoho školního roku (2014/2015), dále popsat stávající a následně i možnou spolupráci mezi školou a rodiči. Na základě cíle výzkumu byl stanoven výzkumný problém: „Jak funguje spolupráce rodiny a školy?“

Výzkum prokáže, zda spolupráce funguje a jakých oblastí se týká. Zaměřuji se na spolupráci v oblasti rodičovských rolí ve vztahu ke škole, komunikaci mezi rodinou a školou, aktivity školy a formy spolupráce. Výsledky tak napomohou k objasnění významu důležitosti spolupráce rodiny a školy.

Předpokládám, že výchozí teorie bude uplatnitelná i na výzkumný soubor této práce. Stanovené předpoklady budu na jejím základě moci potvrdit či nikoliv.

2.1.2 Problémové otázky

Východiskem výzkumu je chápání spolupráce rodiny a školy, otevřených vztahů mezi učiteli a rodiči ve školním a mimoškolním prostředí jako předpokladu pro zdárný rozvoj dítěte.

Za tímto účelem si stanovuji následující problémové otázky:

- PO 1.** Bude škola jako vzdělávací instituce aktivnější a vstřícnější při navazování a prohlubování spolupráce s rodiči? Bude tato spolupráce podporována nejrůznějšími formami, jakými?
- PO 2.** Bude spolupráce mezi rodiči a školou, učiteli záviset na vzájemné komunikaci a vzájemných postojích? Zvládnou rodiče tíhu kritiky chování jejich dítěte nebo přestanou raději komunikovat a spolupracovat?
- PO 3.** Bude postoj rodičů ke škole a učiteli mít spíše ochranný charakter dítěte než spolupracující?
- PO 4.** Bude účast rodičů na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních závislá na jejich postoji k samotnému vzdělávání?

- PO 5.** Budou rodiče s učiteli konzultovat spíše studijní výsledky žáků, popř. volbu budoucí SŠ nebo SOU, než problémy výchovného rázu? Budou k řešení vážných výchovných problémů rodiče vyzváni školou nebo budou samotnými iniciátory?

Předpokládám, že stanovené problémové otázky budu moci na základě výzkumného šetření potvrdit, nebo nikoli.

2.1.3 Stanovení dílčích problémových otázek

Na základě stanoveného cíle práce a výzkumného problému jsem si stanovila další problémové otázky, které se týkají forem a četnosti spolupráce. Zaměřila jsem se na komunikaci mezi školou a rodiči, aktivity školy a formy spolupráce.

- PO 1.** Jaké formy spolupráce převažují na vybrané škole?
- PO 2.** Účast rodičů na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních? (Co se projednávalo?)
- PO 3.** Jak časté jsou kontakty rodičů?
- PO 4.** Jaká je struktura řešených problémů?
- Od koho vzešel impuls pro jednání? (Rodič nebo škola?)
 - Jaký je obsah jejich jednání? (Jedná se o výchovný, vzdělávací či jiný problém?)
 - Jakých žáků se jednání rodičů týkalo – ve vztahu ke studijním výsledkům?
 - Byl problém vyřešen na poprvé nebo jeho řešení dále pokračovalo? (Pokračoval další zájem rodičů po vyřešení problému?)
- PO 5.** Jaká je vážnost (autorita) školy coby vzdělávací instituce a učitele coby zprostředkovatele vzdělávání a vychovatele žáků v očích veřejnosti?

2.1.4 Výzkumný soubor

V hlavní činnosti poskytuje škola předškolní a základní vzdělání – zabezpečuje rozumovou výchovu ve smyslu vědeckého poznání a v souladu se zásadami vlastenectví, humanity a demokracie poskytuje mravní, estetickou, pracovní, zdravotní, tělesnou a environmentální výchovu, umožňuje žákům též náboženskou výchovu.

Pro výzkumné šetření jsem vybrala základní školu v třiceti tisícovém okresním městě v jižních Čechách. Jedná se tedy o městskou školu s přibližně 700 žáky, z toho druhý stupeň navštěvuje 266 žáků¹². Oslovila jsem vedení této školy, třídní učitele, školního psychologa a výchovného poradce, vysvětlila jim smysl mé práce i postupy, jež chci použít – bylo mi vyhověno a všichni mi vycházeli svými postřehy, radami a ochotou pomoci vstříc.

Základní škola má devět ročníků a člení se na 1. a 2. stupeň. První stupeň tvoří třídy 1. – 5. ročníku, druhý stupeň třídy 6. – 9. ročníku. Třídy jsou naplněny do počtu 30 žáků.

Výběrový soubor tvoří vždy vybraná třída druhého stupně. Třídy jsou voleny s určitým záměrem:

- **6. ročník – přechod z 1. stupně na 2. stupeň**

Mnou vybraná 6. třída je tvořena 29 žáky, původně ze tří paralelních 5. ročníků. Vzniká zcela nově utvořený kolektiv (velkou měrou se podílela při rozdělování žáků školní psycholožka), kde se jeho noví členové nejprve sžívají sami se sebou a současně si zvykají na nové vyučující jednotlivých předmětů, nové prostory a častější stěhování, větší zodpovědnost a samostatnost,...). Ve třídě jsou čtyři žáci mající poruchy učení – nejčastěji se jedná o dyslexii, dysortografii (ve třech případech; ve čtvrtém jde o lehký stupeň poruchy). Rovněž ve třech případech byl oslaben CNS ve smyslu LMD/ADHD.

- **Dva 7. ročníky – začlenění / nezačlenění žáka do kolektivu**

Mnou vybrané 7. třídy jsou tvořeny 30 a 26 žáky, jsou nejproblematičtějšími na druhém stupni. Pozice v třídním kolektivu jsou již zakotveny a každý žák si vytvořil vlastní postoj vůči kolektivu jako celku i k jednotlivým spolužákům (nejde o neměnný stav). Žáci jsou již obeznámeni s požadavky a nároky vyučujících jednotlivých předmětů a učí se respektovat a dodržovat dohodnutá pravidla, k čemuž jim má intenzivněji pomáhat etická výchova. Jedná se třídy, kde jsou v prvním případě pravidla soustavně porušována a ve druhém případě jsou značně problematické u některých žáků vztahy mezi nimi samými, mezi nimi a vyučujícím a dále mezi vyučujícími a rodiči. V první 7. X třídě jsou dva žáci s oslabeným CNS. U prvního žáka se jedná o oslabení ve smyslu ADHD. Žák je pod trvalou medikací. Druhý žák se potýká s lehčí formou

¹² Průměrný počet žáků ve třídě 2. stupně: 24,18. Průměrný počet žáků ve třídě celkem: 24,10. Kapacita školy 750 žáků - naplněna z: 93,2%. Data jsou získána z: *Výroční zpráva o činnosti Základní školy a Mateřské školy XY ve školním roce 2014/2015.*

dyslexie. Ve druhé 7. Y třídě se rovněž vyskytují PPP diagnostikované SPU. Ve třech případech byl oslaben CNS ve smyslu LMD/ADHD a současně se ve všech případech projevila dyslexie a dysortografie. V jednom z těchto případů se navíc výrazně v chování projevuje kolísání koncentrace pozornosti. U jednoho žáka je poškozena levá ruka, kterou píše, navíc dispozice ke zvládnutí požadavků ZŠ jsou hraniční.

- **8. ročník – nové pozice v třídním kolektivu**

Mnou vybraná 8. třída je početně malá - tvořena 18 žáky. Specifikum této třídy spočívá i v počtu chlapců (12) a dívek (6), lze ji označit jako „dosti živou“. Po odchodu nejproblematičtějšího žáka v září na jinou školu se opět nově vymezují pozice v třídním kolektivu, a to zejména mezi chlapci. Žáci jsou již cíleně motivováni k soustavné práci s vidinou dobrých studijních výsledků, které jim umožní úspěšně projít přijímacím řízením na preferovanou školu. Od druhého pololetí se v této třídě mění třídní učitel – znovu se vytváří nový vztah mezi oběma stranami. V této třídě jsou dva žáci mající oslabený CNS ve smyslu LMD. U prvního žáka se tato diagnóza projevuje impulzivitou, kolísáním pozornosti a slabší schopností sebekontroly, přesto tento žák dosahuje vynikajících studijních výsledků (vyznamenání). U druhého žáka se projevuje lehkou dysortografií.

- **9. ročník – studijní výsledky**

Mnou vybraná 9. třída je tvořena 26 žáky. Jde o třídu spíše „sportovní“ – třetina žáků hraje basketbal (chlapci) nebo házenou (dívky), z čehož pramení i jiné priority žáků než studium. Třída je motivována k úspěšnému zvládnutí přijímacích zkoušek na SŠ a SOU, což se zdaleka nedaří, neboť třída jako celek je svou pílí a výsledky spíše průměrná, na druhou stranu až nekriticky sebevědomá a sebejistá. Komunikace s rodiči vážne. V této třídě jsou tři žáci mající oslabený CNS. U prvního žáka se jedná o LMD na rozhraní lehkého a výrazného podprůměru. U druhého žáka se projevují dysortografie a dyslexie a u třetího je CNS oslaben na bázi ADHD a dyslexií. V obou posledních případech se jedná o žáky studijně velmi dobré.

2.1.5 Výzkumné metody

Pro ověření stanovených předpokladů jsme zvolili jako výzkumnou metodu participační pozorování, metodu deníku, obsahové analýzy a krátkého dotazníku s plným vědomím, že opakování výzkumu nemusí přinést tytéž údaje.

Při participačním pozorování bylo snahou získat rozsáhlejší, hlubší, věrohodné a pravdivé údaje i znalosti zkoumaného výzkumného souboru v rozmezí jednoho školního roku. Původně stanovené období prvního pololetí bylo nakonec prodlouženo o další pololetí školního roku, aby bylo lépe a hlouběji pozorováno chování jednotlivých vybraných tříd a současně, aby jim bylo i porozuměno. Z tohoto důvodu byla účast nejen v hodinách, třídních schůzkách a konzultačních odpoledních více než důležitá. Rovněž účast na výchovných komisích poskytla cenné informace nejen o samotném výchovném problému, ale byla sondou do chování rodičů ve vypjatých situacích. Hlavním zdrojem dat se staly jednotlivé, velmi podrobné zápisky (popis prostředí, činnosti i doslovné výroky pozorovaných osob. U všech zápisků byla rovněž datace pro snazší další orientaci.

Analýza shromážděného materiálu po prostudování má písemnou podobu a je tvořena zápisky, poznámkami i dokumenty. První krokem bylo získaný materiál roztřídit a uspořádat. Každá vytvořená kategorie má svůj „vstupní kód“ (z důvodu zachování anonymity žáky jsou jejich jména zaměněna). Jednotlivé kategorie jsou chronologicky uspořádány.

Krátký dotazník má rovněž písemnou podobu a formu čtyř otevřených a předem položených otázek, pomocí nichž byly získány informace od 42 respondentů, kteří volili a formulovali vlastní odpovědi, týkajících se vážnosti (=autority) školy a samotných učitelů.

2.2 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

2.2.1 Nejčastější formy spolupráce mezi rodiči a vybranou školou

Spolupráci rodičů a mnou vybranou školou, její formy a zapojení se do života školy je možné rozdělit do tří okruhů, obdobně, jak jsem uvedla v teoretické části 1.1.4.1:

1. *Vnější činnosti*

Školská rada

Rada města ... svým usnesením č. 261/05 ze dne 31. března 2005 zřídila Školskou radu ZŠ XY a svým usnesením č. 108/14 ze dne 13. února 2014 schválila jmenování jedné třetiny členů Školské rady za zřizovatele. Volby zástupců rodičů proběhly dne 4. 3. 2014 v rámci třídních schůzek SRŽPŠ, volby zástupců pedagogických pracovníků proběhly také 4. 3. 2014.

Za spoluúčasti pedagogů, žáků a rodičů byl vytvořen Školní řád, který se každoročně na základě zkušeností reviduje, jeho aktuální znění schvaluje Školská rada. Pro hodnocení a klasifikaci žáků jsou aplikována Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků.

31. srpna 2015 schválila Školská rada Školní řád včetně Pravidel pro hodnocení výsledků žáků (elektronická ŽK, bezpečnost ve škole), byla seznámena se změnami v pedagogickém sboru, činností o prázdninách, funkcionalitou elektronické žákovské knížky, souhlasila se strategickým plánem činnosti na období 2015-2017 a souhlasila se zahájením pokusného ověřování „Hodina pohybu navíc“. (*Výroční zpráva o činnosti Základní školy a Mateřské školy XY v ... ve školním roce 2014/2015*)

Sdružení rodičů, žáků a přátel školy

Funguje jako občanské sdružení – nezisková organizace. Každoročně vybírá v rozumné míře příspěvek 200 Kč, který je využit zejména pro žáky školy, např. spolufinancování lyžařského kurzu pro žáky 7. ročníků, vydávání školního časopisu, atd. Jeho členové – třídní důvěrníci jsou voleni na závěr a začátkem školního roku rodiči v jednotlivých třídách v rámci třídních schůzek. Jsou školou zváni a informováni dvakrát ročně – zpravidla před třídními schůzkami, kde jsou seznámeni s novými informacemi a programem třídních schůzek.

2. Vnitřní činnosti

Škola otevřeně, podrobně a včas informuje veřejnost o všech zásadních a důležitých záležitostech, svých událostech i záměrech. Dosavadní informační systém pro rodičovskou a ostatní veřejnost:

Webové stránky školy – www.zsXY.cz¹³

Školní časopis

Časopis vychází čtyřicetým rokem a bylo zatím vydáno celkem 94 čísel tohoto čtvrtletníku s řadou prestižních ocenění. Slouží jako prostředník mezi rodinou a školou, kronika, informační bulletin a revue literárních a grafických prací žáků, přináší zážitky ze života tříd. Na návrh Sdružení rodičů, které časopis plně financuje, byla navázána spolupráce s novou tiskárnou v Pelhřimově, aby se snížily náklady na tisk.

Třídní schůzky a schůzky třídních důvěrníků – konají se 2x ročně.

Konzultační odpoledne pro rodiče a žáky – konají se 2x ročně.

Informační vývěsky v ZŠ

3. Další aktivity školy

Již tradičními akcemi pro rodiče a širokou veřejnost, kterou se škola prezentuje, jsou především:

- **Rozsvěcování vánočního stromu**
- **Společenský večer V tanečním rytmu**
- **Školní Akademie ke Dni matek**
- **Absolventský ples žáků 9. ročníků**
- **Vystoupení tanečních kroužků a školního sboru na kulturních akcích města**
- **Tematické výstavy a vernisáže**

Další aktivity školy informativního charakteru

- **Schůzku rodičů budoucích prvňáčků – projekt Školička**

Projekt probíhá ve škole pravidelně každý čtvrtek po zápisu do 1. ročníku pro všechny zájemce. Hravou formou se tak děti seznamují s prostředím školy, navštíví všechny prostory školy včetně počítačové učebny. Sjednává se tak náhled školy a rodičů na připravenost dítěte pro dobrý a klidný vstup do školy.

¹³ Jejich prostřednictvím bude od školního roku 2015/2016 rodičům a žákům nově zpřístupněna elektronická žákovská knížka.

- **Dny otevřených dveří** (vč. školní jídelny, bufetu¹⁴, školní kuchyně) – konají se 2x ročně.

Při příležitosti 50. výročí školního stravování i s ohledem na schůzku rodičů budoucích prvňáčků se velice zdařil Den otevřených dveří pro veřejnost celého zázemí školní kuchyně, ale i bufetu a kanceláře ŠJ. Připravený personál ve všech úsecích zájemce provázel, odpovídal na otázky, pamatováno bylo i malé pohoštění od paní kuchařek.

- **Schůzky s rodiči před kurzy** (lyže, voda, cyklistika, přírodovědný, jazykový, výtvarný) **a zájezdy do zahraničí.**
- **Schůzky k volbě povolání a přijímacímu řízení** s rodiči a žáky.

Mezi nejčastěji konzultovaná témata patřila problematika systému konání přijímacích zkoušek, podávání přihlášek, doručování zápisových lístků, profesní orientace, výběr školy a vyhledávání informací a proces odvolacího řízení. Zájem byl i o konzultaci k volbě vhodného vzdělávacího oboru. Lednová informační schůzka kariérového poradce s rodiči žáků devátých ročníků je seznámila s informačními zdroji a podrobně informovala o jednotlivých krocích přijímacího řízení.

Další aktivity školy směrem k veřejnosti¹⁵

- **Hostinská činnost** (stravování cizích strážníků)
- **Výchova a mimoškolní vzdělávání** (zájmové kroužky)
- **Masérské, rekondiční a regenerační služby**
- **Pořádání odborných kurzů, školení a jiných vzdělávacích akcí včetně lektorské činnosti**
- **Vydavatelské a nakladatelské činnosti**

Pro rodiče budoucích prvňáčků je zpracována a distribuována informační brožura JDEME DO ŠKOLY.

Výsledky významných akcí a výsledků školy jsou pravidelně prezentovány a otiskovány v regionálním tisku i rozhlase.

- **Realitní činnosti** (pronájmy nebytových prostor)
- **Výuka jazyků**

Pronájem a půjčování věcí movitých

¹⁴ Ukázkou úspěšné spolupráce rodičů a škola je Školní bufet. Snahou je přiblížit ho novým trendům nabízeného zboží s omezením cukrů i tuků, zvýšením nabídky ovoce, zeleniny i podílu vlákniny ve výrobcích. Z řad rodičů i učitelů byl vytvořen funkční FITMINITÝM za účelem prevence proti obezitě dětí i jejich osvěty zdravého životního stylu.

¹⁵ Pro všechny tyto činnosti disponuje škola živnostenskými listy.

2.2.2 Účast rodičů na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních

Další úkol, který si v rámci bakalářské práce stanovuji, je četnost kontaktů rodičů se školou, třídními učiteli a ostatními vyučujícími. K tomuto účelu jsou vybrány třídní schůzky a konzultační odpoledne.

Třídní schůzky se konají dvakrát ročně – konkrétně v prvním (7. října 2014) a třetím čtvrtletí (3. března 2015). Forma vedení třídních schůzek je „tradiční - frontální“, tzn. učitel u tabule a rodiče sedí v lavicích. Členění je rovněž „obvyklé“:

1. Obecné informace třídního důvěrníka a třídního učitele, na ně navazuje diskuse a zápis.
2. Individuální pohovor třídního učitele s rodiči.
3. Konzultace s ostatními vyučujícími.

Na podněty a připomínky či stížnosti vzešlé z třídních schůzek reaguje vedení školy písemně¹⁶ a na webových stránkách školy.

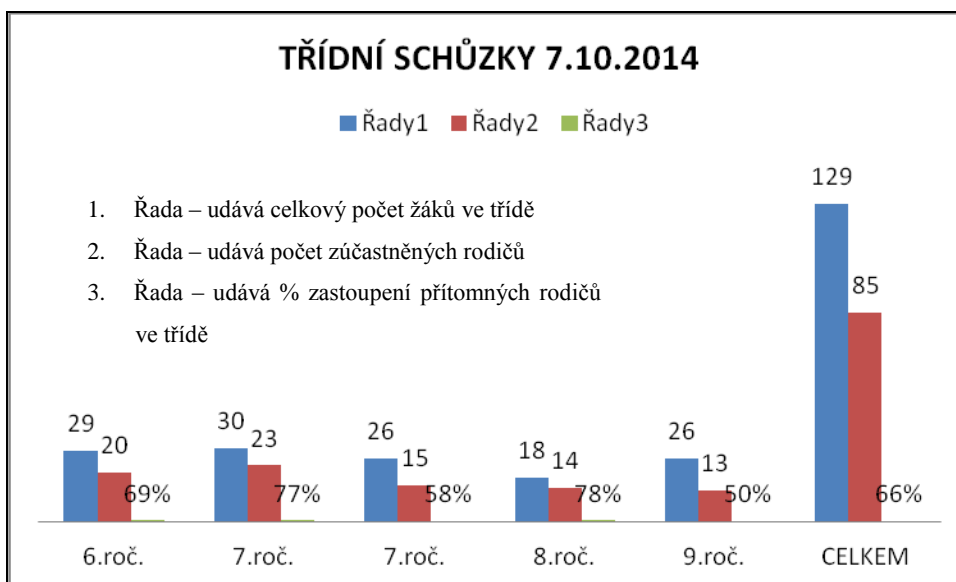
Na první třídní schůzce se nejprve potvrdí stávající či jsou nově zvoleni třídní důvěrníci a jejich zástupci. Dále jsou přítomní rodiče seznámeni s jednotlivými body programu schůzek třídním důvěrníkem. Jedná se o konzultační hodiny školního poradenského centra (školní psychologka, školní metodik prevence, výchovný poradce, péče o žáky s SVPU, poradce pro volbu povolání), žádost Generálního souhlasu rodičů na celou dobu školní docházky s možností změn a úprav kdykoli, informace nejdůležitějších akcí školy a přehled plateb v průběhu roku, atd. Třídní učitel rodiče seznámí s aktualizovaným Školním řádem, řádem školní knihovny, školní jídelny a šaten a v šestém ročníku je rodičům vysvětlen smysl a význam adaptačního kurzu nově vzniklé třídy. Rodičům žáků 9. ročníků se dostane prvních informací o přijímacím řízení na SŠ a SOU, konají se schůzky k lyžařskému výcviku 7. ročníků. Nově byl představen rodičům nový **projekt: Rodiče vítáni**, jenž by měl prohloubit spolupráci mezi rodiči a školou.

Druhá třídní schůzka již není nabitá tolika důležitými vstupními informacemi jako první, proto zde vzniká větší prostor pro řešení jednotlivých problémů v rámci každé

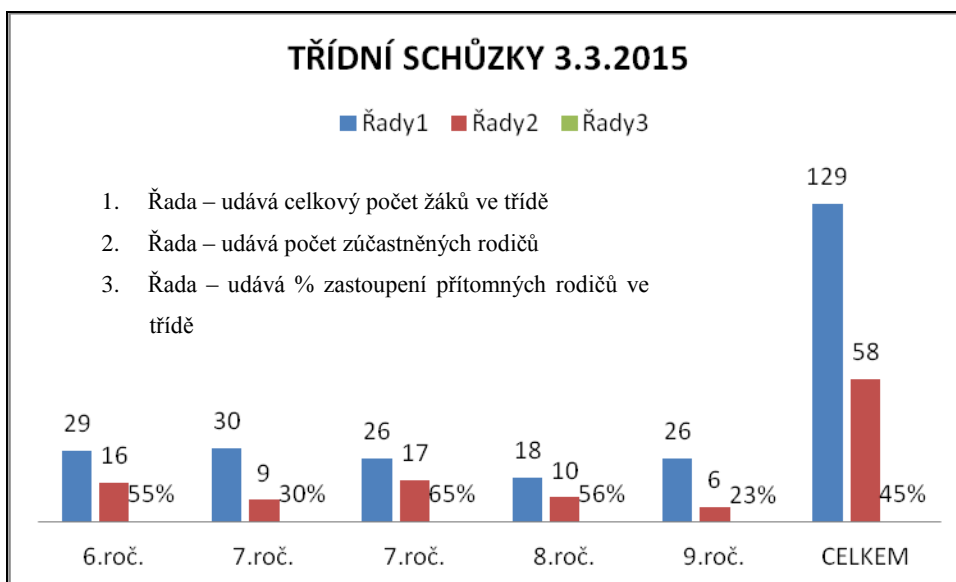
¹⁶ Celkový počet evidovaných stížností – 2. Z toho, oprávněných či částečně oprávněných – 0. Neoprávněných – 2 a z toho – 1 byla postoupena jinému orgánu. (viz. *Výroční zpráva o činnosti Základní školy a Mateřské školy XY v ... ve školním roce 2014/2015*).

jednotlivé třídy. Aktuálním se stávají návrhy na třídní výlety či exkurze. Důležitější z pohledu rodičů je hodnocení chování a studijních výsledků žáků, které se předává v písemném přehledu tak, aby rodiče mohli bezprostředně, po skončení společné třídní schůzky, konzultovat vše důležité s jednotlivými vyučujícími již individuálně.

Ve sledovaných třídách se obou třídních schůzek zúčastnilo:

Graf 1 – Účast na třídních schůzkách

Graf 2 – Účast na třídních schůzkách

Při porovnání obou grafů účasti rodičů vyplývá jednoznačně vyšší účast na první schůzce, což je dáno vznikem nové šesté třídy a současně vědomím rodičů

z předchozích let nižších ročníků, že musí průkazně, tj. svým podpisem, potvrdit seznámení se Školním a dalšími řády. Zarážející je poloviční účast rodičů v devátém ročníku, přestože bylo předem ohlášeno (prostřednictvím webových stránek školy), že budou předány kariérovým poradcem první informace k přijímacímu řízení na SŠ a SOU.

Rodiče, kteří se v 9. třídě první schůzky zúčastnili, zajímal názor třídního učitele, jaký typ střední školy by si jejich dítě mělo zvolit vzhledem k dosahovaným studijním výsledkům. Zájem byl ze strany rodičů rovněž o nabízené semináře z českého jazyka a matematiky, které mají žáky cíleně připravit na úspěšné zvládnutí přijímacích zkoušek. Po podání obecných i konkrétních informací výchovnou a kariérovou poradkyní o způsobu a termínech podání přihlášek na vybrané SŠ a SOU či možnosti navštívit Školní poradenské pracoviště v případě nejasností probíhala další jednání s rodiči již individuálně.

Druhý graf druhé schůzky s viditelně nižší účastí lze interpretovat jako období, kdy „je ještě dost času“ na zlepšení známek v šesté až osmé třídě. Žáci deváté třídy mají již důležité pololetní známky uzavřeny a přihlášky na vybrané SŠ a SOU jsou podány (mnozí již byli přijati). Na třídní schůzku do této třídy přicházejí rodiče, kteří mají zájem být nápomocni při realizaci 11. Absolventského plesu. Jsou zde i dva rodiče žáků, kteří byli telefonicky třídním učitelem vyzváni k účasti – důvodem je problémové chování a současně hrozba několika „nedostatečných“ jejich dítěti. Tato jednání probíhají samozřejmě již individuálně v kabinetě třídního učitele.

Konzultační odpoledne se konají také dvakrát do roka od 14 do 18 hodin. Konkrétně se jedná o období před ukončením prvního (9. prosince 2014) a druhého pololetí (12. května 2015) a jsou variantou třídních schůzek, s tím rozdílem, že odpadá obecně informativní část. Jednotlivé vyučující (výběr podle vlastního uvážení) navštěvují i samotní žáci spolu se svými rodiči. Má to bezesporu výhodu v tom, že se mohou k případným problémům vyjádřit i oni sami (je tedy součástí komunikace učitel – rodič). Nevýhodou může být delší čekání na konkrétního učitele, přestože je vypracován předem záznamový harmonogram po deseti minutách. Někdy toto čekání rodiče odradí natolik, že od pohovoru s vyučujícím úplně upustí.

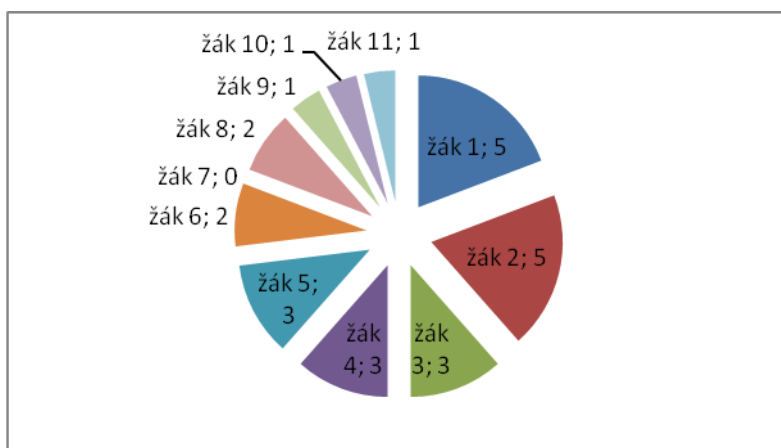
Jak probíhala jednání konzultačního odpoledne během vymezeného času?

Dítě – žák hodnotil svou práci během uplynulého období. Poté hovořili zpravidla vyučující, kteří vyzdvihli úspěchy a pokroky dítěte. Současně bylo vše dokládáno konkrétními pracemi.

Poté byly prodiskutovány možnosti jak dosáhnout dalších cílů, které před dítětem – žákem jsou. (Co je potřeba zlepšit?, Co společně udělat proto, aby se dosáhlo zlepšení a dalšího pokroku v učení?, Co se osvědčuje doma v rámci domácí přípravy?,) Do diskuse je stále zapojeno i dítě – žák.

2.2.2.1 Účast rodičů na konzultačních odpoledních ve vybraných třídách

6. třída – celkový počet žáků 29

Graf 3 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v I. pololetí

Konzultační odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 10 rodičů, tj. 34%, z toho 6 se svým dítětem¹⁷.

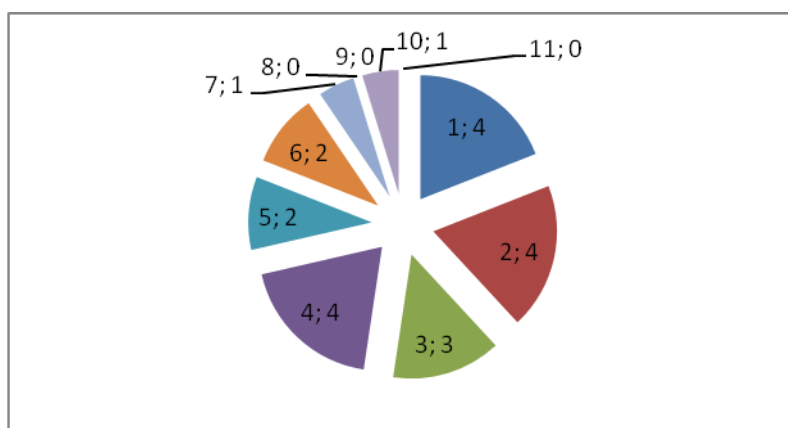
Podívejme se blíže, kteří rodiče¹⁸ se na obě konzultační odpoledne dostavili. **Rodiče žáka 1**, který je bez studijních (dosahuje vynikajících výsledků) i výchovných problémů. **Rodiče žáka 2**, který je temperamentní a občas tím při vyučování ruší, jinak bez větších studijních i výchovných problémů. **Rodiče žáka 3**, který je pomalý tempem, ne vždy rozumí pokynům vyučujícího, tichý a bez větších studijních problémů. **Rodiče**

¹⁷ Počet vyučujících, se kterými rodiče konzultovali, je vyjádřen číslem, jež je za označením – číslem žáka. Toto pravidlo platí u všech grafů 3-12.

¹⁸ Pod označením rodiče není rozlišováno, zda se dostavil pouze otec nebo matka nebo oba rodiče. Současně v rámci zachování anonymity žáků – nebude rozlišováno pohlaví, nebudou uváděna žádná jména – pouze označení číslovkou, např. žák 1,.....

žáka 4, který je bystrý, avšak velmi roztěkaný s potřebou komentovat nastalé situace a prosazovat si „svou“, z čehož pramení i občasné výchovné problémy. **Rodiče žáka 5**, který je tichý, pomalejší svou pečlivostí, bez studijních a výchovných problémů. **Rodiče žáka 6**, který je, stejně jako žák 5, tichý, pomalejší svou pečlivostí, bez studijních a výchovných problémů. **Rodiče žáka 7**, který je bez výchovných a studijních problémů. **Rodiče žáka 8**, který je svou odlišnou národností velmi temperamentní, upovídaný, nepozorný a hravý. Tady byly již řešeny kázeňské problémy. **Rodiče žáka 9**, který nemá dobrou výchozí pozici ve třídě, díky svému staršímu bratrovi, což se odráží v jeho chování ke spolužákům, k tomu se přidává časté zapomínání pomůcek, úkolů a nepořádnost. **Rodiče žáka 10**, který je bez studijních a výchovných problémů. **Rodiče žáka 11**, který je rovněž bez studijních a výchovných problémů.

Nejčastěji se rodiče dotazují na dosažené studijní výsledky, případné výchovné problémy. Pouze v jediném případě si matka s třídní učitelkou dohodla další individuální rozhovor (viz 2.2.4)

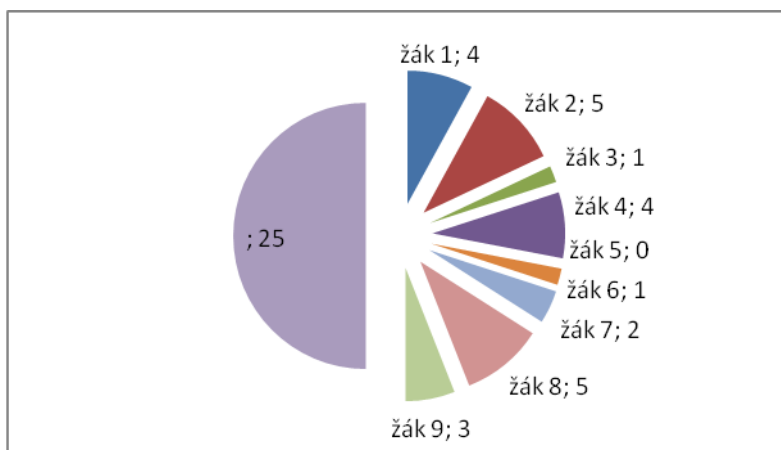
Graf 4 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících ve II. pololetí

Během konzultačního odpoledne druhého pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 8 rodičů, tj. 27%, z toho 5 se svým dítětem.

Při porovnání obou grafů můžeme konstatovat následující: Počet konzultací byl v prvním pololetí mírně větší než ve druhém (26 : 21)¹⁹. Stejně tak i počet rodičů, kteří se zúčastnili konzultací, byl v prvním pololetí vyšší než ve druhém (10 : 8), což lze vysvětlit tím, že šlo o první konzultační odpoledne na druhém stupni a rodiče tak měli možnost osobně se seznámit s některými vyučujícími.

¹⁹ Pro větší přehlednost a porovnání správnosti lze nahlédnout do tabulky v Příloze č.4.

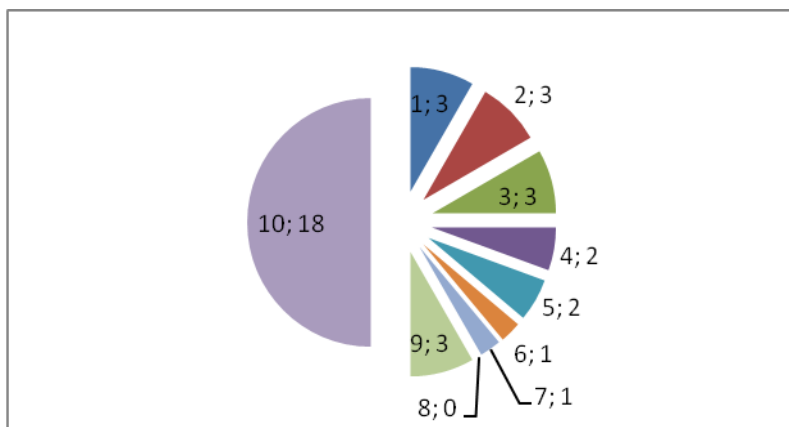
7. X třída – celkový počet žáků 30

Graf 5 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v I. pololetí

Během konzultačního odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 8 rodičů, tj. 27%, z toho 5 se svým dítětem.

Podívejme se opět blíže, kteří rodiče se na obě konzultační odpoledne dostavili. **Rodiče žáka 1**, který je bezproblémový. Studijní výsledky jsou vynikající (vyznamenání). Stejně je tomu tak i u **rodičů žáka 2**. **Rodiče žáka 3**, který je velmi snaživý, ne vždy rozumí pokynům vyučujícího. Situace v rodině je velmi složitá, každý z rodičů má na syna rozdílné nároky a to se promítá do jeho chování a jednání – žák je bázlivý, nejistý. Byla domluvena další individuální konzultace (viz. 2.2.4). **Rodiče žáka 4**, který nemá žádné studijní a výchovné problémy. **Rodič žáka 5**, který má výrazné studijní i výchovné problémy. K prvnímu pololetí jsou navrženy tři nedostatečné z M, AJ a D. Z výchovného hlediska mu byla udělena důtka ředitele školy za hrubé a vulgární vyjadřování se k vyučujícím a několikeré vyloučení z vyučovací hodiny do studovny. Byl domluven následně další individuální pohovor s třídním učitelem (viz 2.2.4). **Rodiče žáka 6**, který je chytrý, ale líný cokoli udělat a pod vlivem dalšího spolužáka ve třídě. Rodiče se ztotožní s názorem třídního učitele, avšak nabídku pravidelných telefonických dotazů, zda se situace bude měnit k lepšímu, odmítají se slovy: „*Zavolejte nám, prosím, kdyby se situace chování kluka radikálně zhoršila.*“ **Rodiče žáka 7**, který je bezproblémový. Studijní výsledky jsou vynikající (vyznamenání). **Rodiče žáka 8**, který je přirozeně bystrý, bez studijních i výchovných problémů. Jediným problémem je jeho zvýšená citlivost a lítostivost, což bylo hlavní náplní pohovoru. Stejně je tomu i u **rodičů žáka 9**, který je přirozeně bystrý, bez studijních i výchovných problémů.

Graf 6 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v II. pololetí

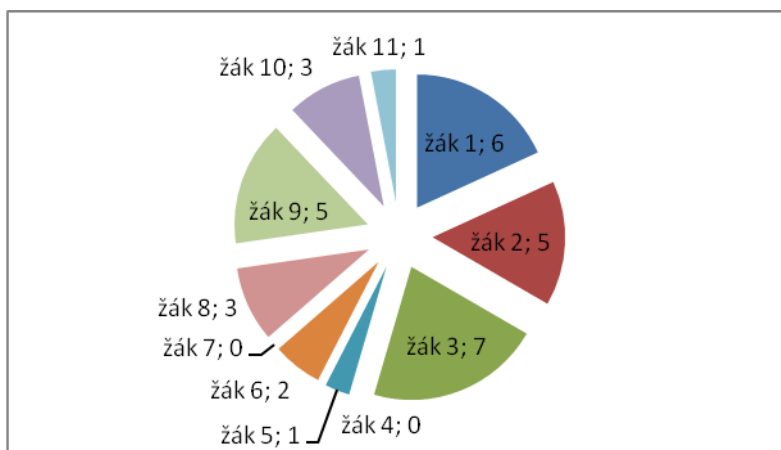
Během konzultačního odpoledne druhého pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 8 rodičů, tj. 27%, z toho 3 se svým dítětem.

Nejčastěji se rodiče dotazují na dosažené studijní výsledky, případné výchovné problémy. Pouze v jediném případě si otec s třídním učitelem dohodl další individuální rozhovor ohledně synova studia na francouzském šestiletém gymnáziu (viz 2.2.4). Konzultačního odpoledne se rodiče zúčastnili z vlastní iniciativy a ve velké většině tak učinili rodiče, jejichž děti nemají téměř žádné studijní či výchovné problémy. Rodiče dvou žáků s problémy si dohodli následný pohovor.

Při porovnání obou grafů můžeme konstatovat následující: Lze konstatovat, že účast rodičů byla v prvním i druhém pololetí stejná a účast na konzultacích s jednotlivými vyučujícími byla v prvním pololetí téměř o 1/3 vyšší (25 : 18)²⁰.

²⁰ Pro větší přehlednost a porovnání správnosti lze nahlédnout do tabulky v Příloze č.5.

7. Y třída – celkový počet žáků 26

Graf 7 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v I. pololetí

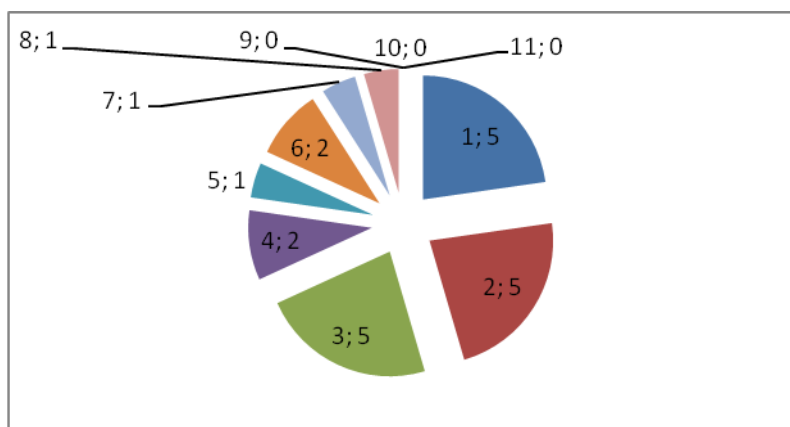
Během konzultačního odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 9 rodičů, tj. 35%, z toho 3 se svým dítětem.

Podívejme se opět blíže, kteří rodiče se na obě konzultační odpoledne dostavili. **Rodiče žáka 1**, který dosahuje dobrých studijních výsledků a má drobné výchovné přestupky (vyloučení do studovny²¹). **Rodiče žáka 2**, který je bez studijních (vyznamenání) i výchovných problémů. Tito rodiče si vyhradili u některých vyučující až trojnásobný čas konzultace. **Rodiče žáka 3**, který je velmi roztěkaný, nepozorný, nedbající pokynů vyučujícího. Často odmítá pracovat a je často vykazován do studovny. Jinak jde o žáka bystrého, který se snaží upoutat pozornost co možná největšího počtu žáků ve třídě. V předchozím roce s rodiči byl veden pohovor na toto téma za účasti školního psychologa, třídního učitele a ostatních vyučujících. Zlepšení nenastalo, proto byla svolána v prvním pololetí výchovná komise (viz 2.2.4). **Rodiče žáka 4**, který je bystrý, pečlivý a pracovitý – bezproblémový. **Rodiče žáka 5**, který je studijně průměrný, avšak s výraznými výchovnými problémy. Rodič se snažil být přísný (trval na omluvě i za nepodstatné záležitosti), s žákem toho mnoho nezmohl. **Rodiče žáka 6**, který je bez studijních problémů, avšak nikoli bez výchovných (několikeré vyloučení do studovny z vyučování). **Rodiče žáka 7**, který je bez výraznějších výchovných a bez studijních problémů. **Rodiče žáka 8**, tichého, dosahujícího dobrých studijních výsledků a bez

²¹ Studovna je označení místnosti s pedagogickým dozorem pro žáky, kteří opakovaně narušují vyučování. Zde žáci samostatně vypracovávají zadanou práci. O jejich pobytu jsou průkazně a téhož dne informováni rodiče. Pro žáka samotného z tohoto „pobytu“ ve studovně vyplývají následné kázeňské postihy (podle četnosti vyloučení z vyučování se stupňují).

výchovných problémů (neúčastní se „akcí“ ve třídě). **Rodiče žáka 9**, který dosahuje vynikajících studijních výsledků a je bez výchovných problémů. **Rodiče žáka 10**, který je bez studijních a výchovných problémů, avšak často nemocný. Rodiče konzultaci směřovali k přechodu na francouzské šestileté gymnázium. **Rodiče žáka 11**, který stejně jako žák 10 je bez studijních a výchovných problémů, trvale pod medikací. Rodiče konzultaci směřovali k přechodu na francouzské šestileté gymnázium. **Rodiče žáka 12**, který je pracovitý, pečlivý, bez výraznějších výchovných a bez studijních problémů. **Rodiče žáka 13**, který stejně jako v případě žáka 10 a žáka 11 dosahuje trvale vynikajících studijních výsledků a je bez výchovných problémů. Rodiče konzultaci směřovali k přechodu na francouzské šestileté gymnázium. **Rodiče žáka 14**, který dosahuje dobrých studijních výsledků, avšak má větší kázeňské problémy, což rodič odmítal značně povýšeným a nevybíravým způsobem vyslechnout a hledat řešení. Na další konzultační odpoledne se již nedostavil.

Nejčastěji se rodiče opět dotazují na dosažené studijní výsledky, případné výchovné problémy. Ve dvou případech byly domluveny s třídní učitelkou další individuální rozhovory (viz 2.2.4).

Graf 8 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v II. pololetí

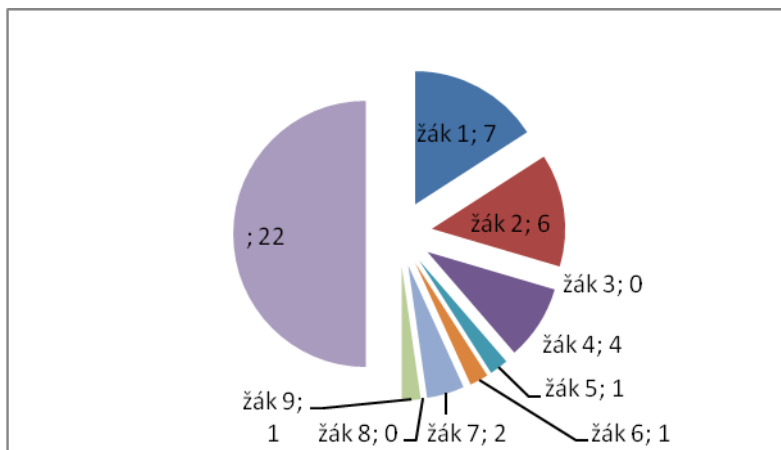
Během konzultačního odpoledne druhého pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 8 rodičů, tj. 27%, z toho 5 se svým dítětem.

Při porovnání obou grafů můžeme konstatovat následující: Počet konzultací byl v prvním pololetí mírně vyšší než ve druhém (37 : 22)²². Stejně tak i počet rodičů, kteří se zúčastnili konzultací, byl v prvním pololetí nepatrně vyšší než ve druhém (9 : 8). Tři

²² Pro větší přehlednost a porovnání správnosti lze nahlédnout do tabulky v Příloze č.6.

žáci z této třídy na konci školního roku opustili tuto třídu, neboť byli přijati na francouzské šestileté gymnázium.

8. třída – celkový počet žáků 18

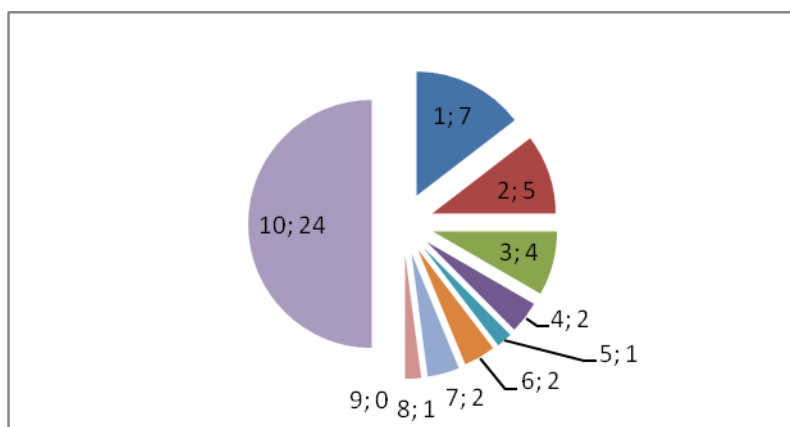
Graf 9 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v I. pololetí

Během konzultačního odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 7 rodičů, tj. 39%, z toho 4 se svým dítětem.

Podívejme se opět blíže, kteří rodiče se na obě konzultační odpoledne dostavili. **Rodiče žáka 1**, který je bezproblémový. Studijní výsledky jsou vynikající (vyznamenání). Stejně je tomu i u **rodičů žáka 2**. **Rodiče žáka 3**, který je velmi snaživý, studijní výsledky jsou průměrné, je bez výchovných problémů. Rodiče i žák měli velkou snahu (nikoli přehnanou) hledat s vyučujícím možnosti jak výsledky zlepšit. **Rodiče žáka 4**, který nemá vážnější studijní obtíže a výchovné problémy jsou menšího rázu (občasné vyrušování, pozdní příchody – dojíždí). **Rodič žáka 5**, který nemá studijní potíže, ale drobnější výchovné problémy, které se týkají sebekázně (má neustálé dotazy a snaží se vést diskuzi, často ne ani k tématu). **Rodiče žáka 6**, který je bystrý, ale líný cokoli udělat navíc během vyučování („...opravdu je to nutné a bude za to jednička navíc?“). Na druhé straně je ochoten po vyučování pomáhat školníkovi s drobnými opravami. Bez výchovných problémů. **Rodiče žáka 7**, který je studijně průměrný, s častějšími výchovnými problémy, za něž je vykazován do studovny (drzosti vůči vyučujícím) – udělena důtka třídního učitele. **Rodiče žáka 8**, který je jiné národnosti (česky mluví a rozumí velmi dobře), bez výraznějších studijních a v prvním pololetí i bez výchovných problémů. V druhém pololetí jsou nastalé problémy řešeny rodiči spolu s třídním

učitelem a školním psychologem (viz. 2.2.4). Jednalo se o zhoršení prospěchu v matematice a snaha se jí vyhýbat nechozením do školy, když byla předem oznámena prověrka. **Rodiče žáka 9**, který se svými studijními výsledky patří mezi slabé s občasnými studijními problémy (odmítá pracovat v hodinách, často bez pomůcek, občas je drzý na vyučující).

Na konci prvního pololetí se žáci 1, 4, 7 podíleli ještě spolu s jedním spolužákem téže třídy na šikaně spolužáka 6 (viz. 2.2.4), za což jim byla udělena důtka třídního učitele.

Graf 10 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v II. pololetí

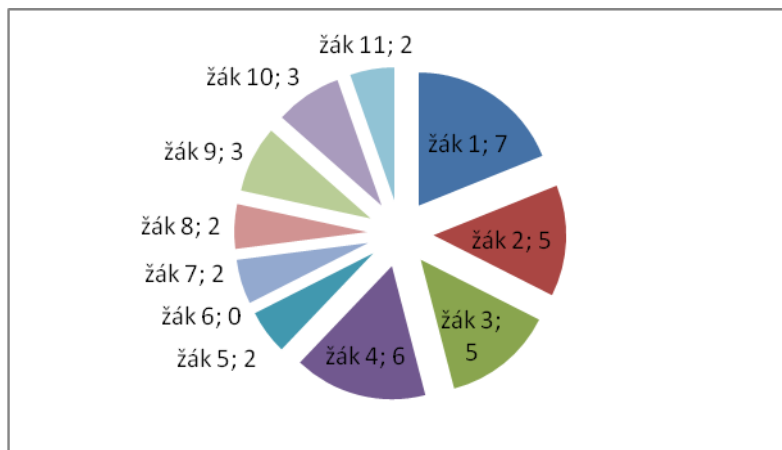
Během konzultačního odpoledne druhého pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 8 rodičů, tj. 27%, z toho 5 se svým dítětem.

Nejčastěji se rodiče opět dotazují na dosažené studijní výsledky, případné výchovné problémy. Konzultačního odpoledne se rodiče dostavili z vlastní iniciativy a ve velké většině tak učinili rodiče, jejichž žáci nemají téměř žádné studijní či výchovné problémy. Problém šikany spolužáka se udál po konzultačním odpoledni. V této třídě většinou rodiče problémy řeší e-mailem nebo telefonicky.

Při porovnání obou grafů můžeme konstatovat následující: Lze konstatovat, že účast rodičů byla v prvním nepatrně menší než ve druhém pololetí (22 : 24) na konzultacích s jednotlivými vyučujícími²³.

²³ Pro větší přehlednost a porovnání správnosti lze nahlédnout do tabulky v Příloze č.7.

9. třída – celkový počet žáků 26

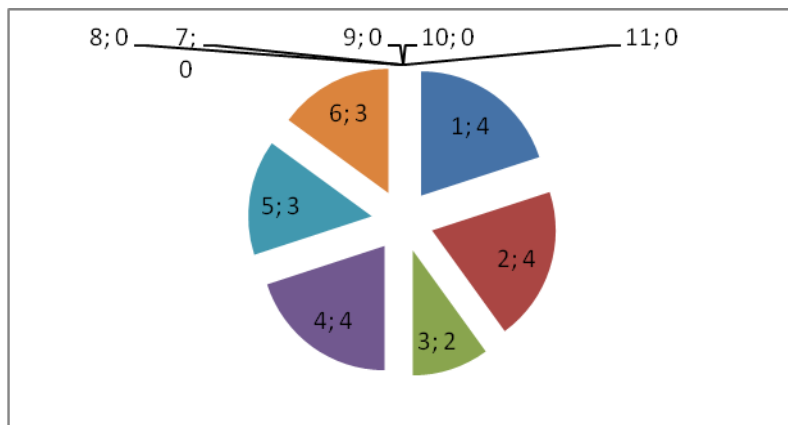

Graf 11 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v I. pololetí

Během konzultačního odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 10 rodičů, tj. 38%, z toho 5 se svým dítětem.

Podívejme se opět blíže, kteří rodiče se na obě konzultační odpoledne dostavili. **Rodiče žáka 1**, který je bezproblémový. Studijní výsledky jsou vynikající (vyznamenání). **Rodiče žáka 2**, který je studijně průměrný a má občas výchovné problémy (drzý vůči vyučujícím nebo je ignoruje, několikrát vyloučen do studovny, za což dostal důtku třídního učitele). **Rodiče žáka 3**, který je stejně jako žák 2 studijně průměrný a má občas výchovné problémy (ruší během vyučování, za což byl opět několikrát vyloučen do studovny a následně dostal důtku třídního učitele). **Rodiče žáka 4**, který má výborné studijní výsledky a je bez výchovných problémů. Má častější omluvené absence díky basketbalové reprezentaci. **Rodič žáka 5**, který je velmi snaživý, rodiči nucen k maximálním výkonům (což se promítá do jeho zdravotního stavu a tím častých absencí), je bez výchovných problémů. **Rodiče žáka 6**, který je bystrý a schopný dosahovat výborných studijních výsledků, pokud mu o něco důležitého jde (přijímací zkoušky). Ve druhém pololetí se ve většině předmětů, kromě výchov, prospěch zhoršil o dva stupně. **Rodiče žáka 7**, který je bezproblémový. Studijní výsledky jsou výborné (vyznamenání). Bez výchovných problémů. **Rodiče žáka 8**, který je stejně jako žák 7 bezproblémový. Studijní výsledky jsou vynikající (vyznamenání). **Rodiče žáka 9**, který je myšlením a jednáním vyspělejší než jeho ostatní spolužáci, dosahující vynikajících

studijních výsledků a je bez výchovných problémů. **Rodiče žáka 10**, který je přirozeně bystrý, bez studijních i výchovných problémů. Má častější omluvené absence díky basketbalové reprezentaci. **Rodiče žáka 11**, který je studijně průměrný, bez výchovných problémů.

Graf 12 – Počet konzultací u jednotlivých vyučujících v II. pololetí

Během konzultačního odpoledne prvního pololetí navštívilo vyučující jednotlivých předmětů 6 rodičů, tj. 23%, z toho 3 se svým dítětem.

Nejčastěji se rodiče dotazují na dosažené studijní výsledky (zejména v prvním pololetí v souvislosti s přijímacími zkouškami na SŠ a SOU), případné výchovné problémy. Konzultačního odpoledne se rodiče zúčastnili z vlastní iniciativy a ve velké většině tak učinili rodiče, jejichž žáci nemají téměř žádné studijní či výchovné problémy. Výjimkou byli rodiče žáka 6 ve druhém pololetí, kde se prospěch viditelně zhoršil.

Při porovnání obou grafů můžeme konstatovat následující: Lze konstatovat, že účast rodičů byla v prvním pololetí výrazně vyšší v prvním pololetí než účast na konzultacích s jednotlivými vyučujícími v druhém pololetí (37 : 20)²⁴.

Shrnutí:

- Nejčastěji probíhaly konzultace s třídními učiteli a tím pádem i „v jejich předmětech“. Jednalo se o matematiku, český jazyk a literaturu, německý a anglický jazyk, dějepis, od sedmého ročníku ještě přistoupí chemie a fyzika.
- Konzultačních odpolední se v obou pololetích zpravidla zúčastnili titíž rodiče – buď rodiče žáků, kteří neměli žádné nebo jen minimální studijní či výchovné problémy, anebo rodiče žáků, kde došlo k výraznému zhoršení studijních

²⁴ Pro větší přehlednost a porovnání správnosti lze nahlédnout do tabulky v Příloze č.8.

výsledků oproti předchozímu pololetí, nebo se vyskytly vážné výchovné problémy.

- Obecně lze konstatovat, že účast rodičů na konzultačních odpoledních není příliš vysoká – nepřekročila hranici 40% v žádné vybrané třídě. Ve druhém pololetí klesl počet konzultací rodičů s vyučujícími ve všech sledovaných třídách s výjimkou 8. ročníku, což lze vysvětlit změnou třídního ve druhém pololetí.
- Nejvýrazněji poklesl v druhém pololetí zájem o konzultace v 9. ročníku, neboť žáci měli již za sebou přijímací zkoušky a přijetí na SŠ a SOU (pouze 23% účast rodičů).
- Nejčastěji se konzultovaly studijní výsledky žáků a následně drobnější výchovné prohřešky. V případě závažnějších výchovných problémů a nedostatku vymezeného času byly dohodnuty další, již individuální konzultace.
- Vyměřený čas na „jednu konzultaci“ (10 minut) často (asi 1/3 rodičů) nestačil, proto rodiče předem při elektronickém zápisu zvolili strategii – 2 konzultace, někdy i 3 konzultace za sebou. Ostatní, předem nezapsaní rodiče, museli vyčkat.

2.2.2.2 Kdo tedy chodí, či nechodí na třídní schůzky a konzultační odpoledne?

Rodiče, kteří chodí či nechodí na třídní schůzky a konzultační odpoledne, by se na základě pozorování a záznamů třídních učitelů dali rozdělit do několika skupin. Rozdělení je na základě několika společných momentů – podle vztahu ke vzdělávání, vlastního dosaženého vzdělání, socioekonomické a kulturní úrovně.

První skupinu tvoří rodiče zúčastňující se třídních schůzek a konzultačních odpolední téměř vždy (pokud se nemohou dostavit, včas se omluví a domluví si náhradní schůzku). Jejich děti jsou vedeny již od počátku školní docházky ke každodenní přípravě do školy a současně k nápravě chyb, jichž se dopustily. Jsou to rodiče důslední, zdravě sebevědomí a ctižadostiví, kritičtí k sobě i k dítěti, jeho chyby nezastírají a neomlouvají. S dítětem tráví smysluplně dostatek času a komunikují spolu bez větších problémů. Děje se tak i v případě, že je na této úrovni pouze jeden z rodičů. (Ten se stává zpravidla řídicí osobností při výchově.) Současně reálně odhadují schopnosti

svého dítěte a laskavým přístupem (nevyčítají mu horší známky) se snaží své dítě motivovat a pomáhat mu.

Druhou skupinu tvoří rodiče podobní první skupině. Liší se v tom, že se nedomnívají, že studium pro jejich dítě je nezbytné. („*Stejně dobře se může vyučit, být šikovný a pracovitý řemeslník a bude spokojený.*“) Necháávají na vůli dítěte, jaké si např. vybere koníčky, ale chtějí, aby se jich dítě účastnilo. Mají zájem na dobrém prospěchu i úspěchu dítěte a snaží se mu pomoci, ale jak často přiznávají, jsou málo trpěliví a často nedůslední na trvání domluvených pravidel.

Třetí skupinu tvoří rodiče, kteří touží, aby jejich dítě bylo „vynikající, dokonalé“. Avšak jejich dítě buď ve vyučovací hodině ruší, je napomínáno nebo opravdu neporozumí látce a stydí se znovu zeptat a doma rodičům tuto skutečnost přiznat. Zde dochází ke konfliktním situacím mezi rodičem a učitelem. Rodičům zpravidla chybí trpělivost, důslednost a dítě není vedeno k plnění žádných povinností a ten, kdo je povětšinou „obviňován“ z neúspěchu dítěte, je učitel. Na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních se poradí s učitelem a často daný problém konzultují i s ostatními rodiči, popřípadě si jdou rovnou stěžovat „do ředitelny“. Je-li však stížnost na chování žáka - jejich dítěte velká, na další schůzku již nepřijdou.

Čtvrtou skupinu tvoří rodiče, kteří se většinou třídních schůzek a konzultačních odpolední neúčastní, neboť jsou přesvědčeni o tom, že bude-li se jejich dítě rozvíjet přirozeně, tj. vlastními silami, je samostatné. Jejich často opakovaná věta zní: „*At' se sám/sama rozhodne, co chce a co ne.*“ O domácí přípravu dítěte se zajímají většinou pasivně. („*Úkoly máš napsané?*“, „*Žádný problém nebo potíže ve škole?*“) Nic důležitého se zpravidla nedoví, protože dítě neúspěch zatají. Tito rodiče se většinou o studijních či výchovných problémech dozví až na písemné vyzvání k návštěvě školy.

Pátou skupinu tvoří rodiče, kteří sami nemají k učení a vzdělávání vztah. Dítě tedy nemá podmínky pro to, aby si tento dobrý vztah utvořilo. Současně dítě žije ve špatném rodinném, finančním a kulturním nemotivujícím zázemí. Prospěch žáka-dítěte je téměř vždy špatný, až velmi špatný a chování problémové. Tito rodiče pohrdají jakýmkoli pedagogickými radami a informacemi, proto nenavštěvují třídní schůzky a konzultační

odpoledne vůbec. Reagují opět pouze na písemné vyzvání k návštěvě školy nebo popř. po zásahu OSPODu²⁵.

2.2.3 Jak časté jsou kontakty rodičů?

Kontakty rodičů s vyučujícími probíhají nejčastěji během pevně stanovených třídních schůzek a konzultačních odpolední, tzn. 4 krát do roka. Prvním pololetí jsou třídní schůzky navštíveny více (66% rodičů v 1. pololetí : 45% rodičů ve 2. pololetí), rovněž tak i konzultační odpoledne (36% rodičů v 1. pololetí : 28% rodičů ve 2. pololetí)²⁶.

Další, poměrně rodiči hojně navštěvovanými jsou schůzky rodičů žáků 9. ročníků týkajících se přijímacího řízení na SŠ a SOU, dále pak schůzky rodičů žáků 7. ročníků k lyžařskému výcviku v prvním pololetí, v druhém pololetí jsou to schůzky rodičů žáků 8. a 9. ročníků k cyklistickému a vodáckému kurzu.

Účast rodičů na Dnech otevřených dveří na druhém stupni byla velmi nízká (celkem 2 rodiče v mnou zvolených třídách). To jsou všechno kontakty, které jsou rodičům nabízeny.

Z „oficiálních“ kontaktů rodiče – škola nelze vynechat i ty kontakty, ke kterým jsou již rodiče vyzváni školou či třídním učitelem buď telefonickou nebo písemnou cestou. To jsou však již kontakty, ke kterým jsou rodiče vybídnuti. Těmito kontakty na vyzvání se bude zabývat má práce v následujícím oddíle (budou zde zahrnuty i dva případy, kdy rodiče kontaktovali třídního učitele zcela sami).

Poslední skupinou kontaktů rodičů se školou jsou ty, které lze označit jako „neoficiální“ či dobrovolné. Tady je vysoká účast rodičů zejména při dvou akcích: Absolventský ples 9. ročníků a Akademie ke Dni matek. Ostatních akcí se rodiče rádi zúčastnili (např. Drakiáda, Rozsvěcování vánočního stromu a zpívání koled, ...), ale již v menším počtu.

²⁵ OSPOD = Orgán sociálně-právní ochrany dětí. Blíže k vysvětlení pojmu, náplni a obsahu, komu je určen, hlavní principy právní úpravy sociálně právní ochrany dítěte, aj., dostupné např. na: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>.

²⁶ Vycházím z počtu rodičů v každém pololetí na jednotlivých „akcích“ ku celkovému počtu rodičů (129) v mnou vybraných třídách.

2.2.4 Struktura řešených problémů

Jednotlivé řešené problémy v průběhu školního roku budou probírány podle jednotlivých tříd²⁷. V popisování jednotlivých případů bylo stále dodržováno několik hledisek: Kdo dal impuls k jednání? Co bylo obsahem jednání? Zda byl problém na poprvé vyřešen či v řešení bylo i nadále pokračováno. Bohužel, ne vždy se mi přesně podařilo zjistit, jakých studijních výsledků dotyční žáci dosahují.

6. třída

K jednání mezi rodiči žáka 4 a třídní učitelkou došlo během první schůzky SRŽPŠ (nikoli ve třídě před rodiči, ale v kabinetě třídního učitele. Jednání iniciovali rodiče (e-mail). Jeden z rodičů (i žák) chtěl od začátku školního roku učinit přestup dítěte na jinou základní školu, druhý z rodičů (ctižádostivý) tuto variantu odmítl. Jeho představa – dítě půjde na gymnázium, přestože již v pátém ročníku nesložil úspěšně přijímací zkoušky a obtíže v ČJ a M přetrvávají. Při jednání vládla přátelská a konstruktivní atmosféra.

Obsahem rozhovoru bylo zlepšení domácí přípravy tak, aby se eliminovalo soustavné zapomínání i zlepšily studijní výsledky. Rodiče se snaží u žáka vypěstovat větší zodpovědnost, ale nebrání se alternativním sankcím, např. žák si bude ve škole po vyučování dopisovat sešit,...

Rodiče i třídní učitel se dohodli, že se budou v předem stanovených intervalech vzájemně informovat, zda došlo ke zlepšení. Do konce školního roku opravdu ke zlepšení došlo.

K jednání mezi rodiči žáka 7 a školou došlo na začátku školního roku u školního psychologa. Iniciátorem setkání byli samotní rodiče.

Obsahem jednání byl přestup z jiné základní školy (zde nebyl brán zřetel k jeho poruchám učení). Žák přišel s rodiči na jednání - žvýkal, nedíval se do očí, byl neklidný, stále skákal rodičům do řeči – je vychován jako partner. Rodiče se velmi zajímali o nový třídní kolektiv, kam má jejich dítě nově nastoupit. Jednání probíhala v přátelské a otevřené atmosféře. S rodiči byly dojednány úlevy v ČJL, v M při řešení slovních úloh a zvolen druhý cizí jazyk NJ. Další jednání probíhala již s třídní učitelkou. Na konci školního roku je žák bez větších studijních problémů a do kolektivu se začlenil bez větších problémů.

²⁷ Nebyl – li žák označen číslovkou již v kapitole 2.1.7.1 (tzn. rodiče se ani v jednom pololetí nezúčastnili konzultačních odpolední, bude mu přidělena číslovka, která by následně pokračovala v této kapitole u příslušné třídy.

K jednání mezi rodiči žáka 12 a třídní učitelkou došlo hned v prvních zářijových dnech v kabinetě třídní učitelky. Iniciátorem setkání byli samotní rodiče.

Obsahem jednání byla chlapcova pověst agresora z prvního stupně. Na základě sociometrického šetření (které nevyznělo pro daného žáka vůbec pozitivně), navrhla třídní učitelka v kabinetě žákovi udělat za chování na prvním stupni „tlustou čáru“ a začít znovu a lépe. Žák si doma stěžoval, že chce na jinou školu. O pár dnů později volali rodiče, domluvili si s třídní učitelkou schůzku, aby si situaci kolem sociometrického měření vysvětlili. Do školy přišli rodiče značně napjatí a dotčení, že jejich dítě bylo označeno v sociometrickém měření jako agresor. Po vysvětlení nastalé situace rodiče uznali, že jejich dítě se často chová bezdůvodně „namachrovaně“ a jednání nakonec probíhala v přátelské a otevřené atmosféře. Na závěr se obě strany dohodly, že v případě jakéhokoli problému si vždy zavolají. Tak tomu bylo až do konce prvního pololetí a žák byl v chování vůči spolužákům do konce školního roku bez problémů.

Závěr: Ve všech třech případech byli iniciátory jednání rodiče a jednání probíhala otevřeně v přátelské atmosféře se snahou na obou stranách dobrat se konstruktivního řešení ve prospěch dítěte – žáka. Rovněž ve všech třech případech se sami rodiče iniciativně informovali o chování jejich dítěte (u žáka 12 následně ještě 4 krát), studijním prospěchu a plnění povinností.

7. X třída

K jednání mezi rodiči žáka 5 a školou došlo na konci prvního pololetí. Rodiče byli vyzváni školou. Jednalo se již o výchovnou komisi (té předcházela 3x rozhovor mezi rodičem a třídním učitelem – bez úspěchu ze strany žáka, byť se rodič snažil).

Obsahem jednání byly studijní problémy žáka (čtyři nedostatečné a „*doma se odmítá učit a připravovat na vyučování*“) a výrazné výchovné problémy (21 poznámek v žákovské knížce, 7x vyloučení z vyučování do studovny pro nekázeň, neustálé vyrušování a odmítání pracovat), nevhodné a vulgární chování vůči žákům i vyučujícím, ubližování spolužákům. V třídním kolektivu podle sociometrického šetření není žák příliš oblíben. Iniciátorem setkání a pohovoru s rodiči a žákem byla škola.

Jeden rodič se sice snažil o vstřícnou komunikaci s přítomným vedením školy a vyučujícími, ale druhý z rodičů téměř vůbec nereagoval (jsou rozvedeni), žák neřekl ani slovo a odmítal jakoukoli spolupráci s rodiči i školou. Problém tedy na poprvé

vyřešen nebyl, bylo doporučeno využít služeb Školního poradenského pracoviště – zvláště pak pohovory se školním psychologem. Žák to odmítl. Situace se příliš nezměnila ani v druhém pololetí a žák nakonec propadl do nižšího ročníku. Zájem rodičů se projevil pouze návštěvou školy na její vyzvání (jednou ve školním roce). Další zájem ze strany rodičů řešit ve spolupráci s třídním učitelem situaci po výchovné komisi zcela skončil. V druhém pololetí přišli rodiče pouze na konzultační odpoledne, žádná jiná forma spolupráce se již víc neprojevila.

Dalším případem je **jednání mezi rodiči žáka 3 a třídním učitelem, školou** iniciované rodiči. Oba rodiče jsou rozvedeni a jeden z rodičů je výrazně starší. Jejich spory jsou viditelně přenášeny na chování a jednání žáka. Studijní výsledky žáka jsou výborné – má vyznamenání. K prvnímu jednání došlo již v říjnu 2014. Žákovi bylo ubližováno jinými dvěma chlapci ze třídy. Rodič přišel do školy se slovy: „*Co s tím budete dělat?*“ Došlo k šetření a pozvání rodičů obou viníků do školy. Rodiče prvního viníka byli od počátku vstřícní a přislíbili nápravu. Druzí rodiče se nejprve pokoušeli chování dítěte krýt s tím, že se „oboustranně pošuchovalí“. Nakonec i oni slíbili nápravu. Všichni se rozešli v klidném ovzduší. K dalšímu jednání došlo na konci ledna 2015. Snahou jednoho z rodičů je dostat žáka na francouzské šestileté gymnázium – přes OSPOD vznesl dotaz na studijní schopnosti žáka. Studium mu bylo doporučeno. Kvůli včasnému podání přihlášky vznášel tento rodič jeden dotaz za druhým (e-mail, „oficiální cesta“), nakonec si sjednal schůzku s třídním učitelem. Bylo mu doporučeno využít Dne otevřených dveří na gymnáziu, aby se dozvěděl vše potřebné. Rodič požádal třídního učitele o informování druhého rodiče žáka a o telefonické potvrzení, že žák s ním může na gymnázium odejít v průběhu vyučování. Vše ten den proběhlo bez problému. Druhý den ráno tento první rodič sháněl urgentně třídního učitele s dotazem, zda mu on pošle zápisový lístek na zmíněné gymnázium. Mezitím sdělil žák třídnímu, že se s druhým rodičem dohodli, že na gymnázium nenastoupí. První rodič začal po tomto zjištění vyhrožovat, že i on je zákonný zástupce žáka, a požadoval vydání po škole listu o způsobilosti žáka studovat na gymnáziu. Třídní učitel mu sdělil, že není psycholog, aby toto mohl posoudit a že škola nic podobného nevydává. Dále mu slušnou formou sdělil, že nemůže dělat neustále zprostředkovatele mezi ním a druhou stranou – musí se domluvit sami. Rodič se rovnou obrátil na Ministerstvo školství o prošetření postupu školy vůči němu. Stížnost byla podána jako odmítnutí jeho, coby zákonného zástupce; přílohou byl tentýž list z OSPODu. Po prošetření

byla stížnost zamítnuta. Poté komunikace mezi tímto rodičem, školou a třídním učitelem do konce školního roku ustala.

Dalším případem je **jednání mezi rodiči žáka 6 a školou a třídním učitelem** iniciované rodiči. K jednání došlo v prosinci minulého roku.

Obsahem jednání bylo výrazné zhoršení studijních výsledků žáka a soustavné vyrušování v hodinách. Do té doby měl žák vyznamenání. Z jednání vyplynulo, že žák si tímto způsobem vyžaduje alespoň minimální pozornost rodičů. Jeden z rodičů na něj nemá vůbec čas a druhý rodič se věnuje přípravě sourozence v první třídě, ten je vždy chválen. Bylo dohodnuto, že si rodiče najdou pro žáka – pouze pro něj, alespoň třicet minut denně čas a třídní učitel bude jednou týdně podávat zprávy rodičům o stavu studijních výsledků i chování. Rodiče se první měsíc iniciativně dotazovali sami, další měsíce tak činil již jen třídní učitel (do další třídní schůzky).

Dalším případem je **jednání mezi rodiči žáka 10 a třídním učitelem později i vedením školy**. Jednání iniciovala škola. Tomuto předcházela čtyři jednání jednoho z rodičů a třídního učitele, jehož důvodem bylo velmi nevhodné chování žáka – nadávání spolužákům nebo výsměch vůči nim (je si dobře vědom majetnosti svých rodičů i svého úspěchu v závodění v motokárách, a to i v evropském měřítku), využívání jich pro svou potřebu, někdy si jejich přízeň kupuje dárky a očekává bezvýhradní vděk. V kolektivu je poměrně neoblíben (sociometrické měření), ale má značný vliv. Studijní výsledky žáka jsou v hlavních předmětech dostatečné. Rodič poprvé v klidu vše vyslechl, poté vyjádřil svůj názor, který byl v podstatě obhajobou dítěte. Při dalších jednáních se již tento rodič přikláněl na stranu „školy“ a při dalším jednání rezignovaně chtěl poradit, jak má dál postupovat (*“doma nepomáhají domluvy, zákazy, fyzické tresty“*). Další komunikace probíhala po telefonu do momentu, než si žák přepsal známky v žákovské knížce. K tomu se přidal problém, kdy jeden ze spolužáků s výsměchem označil rodiče na facebooku za zlatokopy. Do školy na jednání přišli oba rodiče. Druhý z rodičů (cizí národnosti, špatně hovořící česky) se choval od počátku arogantně vůči třídnímu učiteli, označil ho za zasednuvšího si na jeho dítě, protože závidí majetek jeho rodiny. Po této invektivě se jednání přesunula do ředitelny, kde vše probíhalo již za účasti ředitele školy, zástupce školy pro druhý stupeň, třídního učitele a obou rodičů s žákem. Zatímco jeden z rodičů byl tichý, druhý hlučný a arogantní. Během jednání vyplynulo, že o podvodu v ŽK nevěděl a spolužák se již dávno ohledně urážky na facebooku omluvil. Komunikace mezi oběma rodiči asi vážne a problémy ve škole

řeší pouze jeden z nich. Během jednání druhý rodič na žáka křičel a nadával. Nakonec uznal špatné chování žáka a sám se všem omluvil. První rodič i nadále řeší všechny opakované prohřešky žáka a komunikuje s třídním učitelem i školou bez problémů.

Závěr: Chování v celé třídě je značně problematické, což vyplývá i z popsaných případů. Zde se potvrdilo, že rodiče mnohdy neznají řádně situace mají silnou tendenci své děti v chování krýt a omlouvat, a to často nevybíravými způsoby. Chování žáků, kde byla rodiči přislíbena a dodržena náprava, se v průběhu roku značně zklidnilo. Žák, který na konci roku propadl do nižšího ročníku a současně se vymanil z tohoto prostředí, se rovněž zklidnil a jeho studijní výsledky se zlepšily (situace z 1. čtvrtletí tohoto školního roku). Někteří rodiče neunesli „kritiku“ ze strany školy a přerušili kontakty pouze na nezbytně neodkladné záležitosti.

7. Y třída

K jednání mezi rodiči žáka 3 a třídním učitelem později i vedením školy došlo již v říjnu 2014. Studijní výsledky se rapidně zhoršily (v podstatě šlo o pokračování situace z předchozího ročníku). V sociometrickém šetření vyšel jako vůdce mající vliv, ale není příliš oblíben.

Obsahem říjnového jednání bylo soustavné vyrušování, za něž byl několikrát vyloučen do studovny, odmítání pracovat při vyučování, ubližování žákům z nižšího ročníku. Rodič vše vyslechl, přislíbil nápravu a tím to skončilo. Žák tedy „přitvrdil“ a začal osahávat žákyně nejen z vedlejšího ročníku, ale i devátého a při tom jim prostě nadával. Někteří spolužáci ze třídy po tomto incidentu sepsali petici, aby odešel. Dalším jednáním byla v listopadu téhož roku již zmíněná výchovná komise. Žák nic z toho, co bylo řečeno, nepopřel a přislíbil nápravu. Současně byla doporučena návštěva v SVP ve Strakonících, případně v Plzni a vše oznámeno na OSPOD. Pokud by se situace nelepšila, bude přeřazen do jiné třídy. Rodič bude každý pátek volat, jak se situace vyvíjí a případně se dostaví k dalšímu jednání. Situace se lehce zklidnila – žák nevyrušuje, spíše na sebe neupozorňuje a nadále nic nedělá. Do konce školního roku lze tento stav označit za setrvalý.

Další jednání mezi rodiči žáka 5 a třídním učitelem později i vedením školy proběhlo v březnu 2015 na výchovné komisi. Jemu předcházely rozhovory mezi rodičem a třídním učitelem ohledně jeho nevhodného a vulgárního chování ke spolužákům i vyučujícím. Náprava žáka byla neúspěšná. Studijní výsledky jsou

průměrné. V sociometrickém šetření vyšel jako vůdce mající vliv, ale není příliš oblíben. Ve chvílích, kdy je nepřítomen, je třída podstatně klidnější a uvolněnější. Obsahem jednání bylo opět nevhodné chování nejen při vyučování, ale i o přestávkách ke spolužákům a vyučujícím, výrazné zhoršení prospěchu. Na jednání se dostavili oba rodiče. První z rodičů se snažil žáka obhajovat, druhý mnoho neřekl. První rodič se žákem vše do podrobností rozebírá spíše jako s partnerem než jako s dítětem (stejně tomu bylo i během jednání výchovné komise). Zákazy a tresty se mívají účinkem, neboť nejsou důsledně dodržovány. Druhý z rodičů o spoustě věcí neví – komunikace mezi oběma rodiči očividně vážne. Bylo domluveno přenést více odpovědnosti na druhého rodiče, ten si zavolá do školy každý týden a bude se na chování a prospěch žáka u třídního učitele informovat. Prvnímu rodiči bylo doporučeno nerozebírat vše detailně s žákem a důsledněji uplatnit systém odměn a trestů. Žákovi byl sdělen, v případě nezlepšení situace, přestup do jiné třídy. Rodič se skutečně informoval na své dítě až do konce školního roku a chování žáka se o poznání zklidnilo, studijní výsledky zůstaly nadále průměrné.

K jednání mezi rodiči žáka 14 a třídním učitelem později i školní psycholožkou došlo v polovině května 2015 a zúčastnil se ho pouze jeden z rodičů. Jednání iniciovala škola. Vystupování rodiče bylo po celou dobu jednání arogantní a kryjící špatné chování žáka. Po celou dobu nepřipustil, že by žák chyboval. Studijní výsledky žáka jsou dobré.

Obsahem jednání bylo nesnášenlivé, urážlivé chování a ústní projevy vůči romským spolužačkám z vedlejší třídy, které mu k tomu nedaly sebemenší impuls. Na žakovu obranu řekl, že ho chápe a nebude mu toto přesvědčení vyvracet. Dalším bodem bylo vykázaní za nevhodné chování do studovny a nevhodný účes žáka. Rodič vůbec netušil, co to studovna je a jak funguje (na třídní schůzky a konzultační odpoledne dosud nechodil). Nakonec situaci zhodnotil: „*Takže tam chodí ti, které učitelé nezvládají. Tak ať tedy neučí.*“ Rozhovor sám ukončil a odešel. Chování a jednání u žáka se přes toto jednání a chování rodiče zklidnilo.

Závěr: Jedná se o třídu značně problematickou, co se chování týká. Většina dívek na chování chlapců rezignovala. Z velké části rodiče chlapců, jichž se problematické chování týká, rezignovali a do školy se dostavují pouze na oficiální výzvu, další rodiče nejsou ochotni připustit chybu a kryjí chování svého dítěte před školou často nevybíravým způsobem, a to i mezi sebou samými.

8. třída

K **jednání mezi rodiči žáka 6 a třídním učitelem a školní psycholožkou** došlo v polovině prosince 2014, kdy se vystupňovala šikana ze strany spolužáků (do té doby nechtěl žák ani rodiče situaci řešit, neboť svou povahou nemá jednoduchou pozici ve třídě). Iniciátorem jednání byli rodiče.

Obsahem jednání tedy byla šikana ze strany spolužáků, kdy mu schovávají věci, penál často končí v koši nebo tam vysypou celou tašku, smějí se mu v hodině, když něco řekne špatně. Po tomto incidentu se žák odmítl vrátit do třídy a s pláčem odešel za školní psycholožkou. Situaci spolu probrali, ale domů jít žák nechtěl, neboť se bál, že dostane od rodičů vynadáno. Nakonec jim bylo zavoláno, aby si pro něj došli. Rodič chtěl vše oznámit ihned na policii, poté došlo nejprve k jednání s třídním učitelem a vedením školy. Následně byli vyzváni k pohovoru samotní aktéři, aby se k situaci vyjádřili. Byl jim oznámen kázeňský postih a oznámení rodičům. Všichni dotyční aktéři incidentu se došli k rodičům žáka domů omluvit („trest“ ze strany rodičů). Žák se vrátil do školy a situace ve třídě se uklidnila. Rodič byl s průběhem šetření a řešením problému seznámen, což přijal s uspokojením. Situace byla nadále sledována i po změně třídního učitele v pololetí.

Závěr: Po uváženém zásahu rodičů a otevřenosti školy řešit problém šikany v jedné třídě se situace skutečně zklidnila a do konce školního roku se žádný další náznak neobjevil.

9. třída

K **jednání mezi rodiči žáka, třídním učitelem a školní psycholožkou** došlo již počátkem října 2014. Rodiče byli vyzváni školou k jednání po předchozích neúspěšných pokusech třídního učitele řešit pozdní příchody na vyučování s jedním z rodičů e-mailem koncem září. Studijní výsledky jsou ve třech předmětech nedostatečné.

Obsahem jednání opět byly pozdní příchody, špatná pracovní morálka, nezájem o jakoukoli školní práci a vyrušování v hodinách, za což byl vyloučen z vyučování do studovny. Na jednání se dostavil pouze jeden z rodičů, u kterého nyní žák žije – rodiče jsou rozvedeni. (Druhý z rodičů na výchovu žáka zcela rezignoval). Vzhledem ke studijním výsledkům žák může podat přihlášku na SOU – obor kuchař (původně to měla být Dopravní průmyslová škola). Bylo doporučeno důsledně a smysluplně odměňovat i trestat. Rovněž byla dohodnuta kontrola žáka ve škole

každý týden telefonicky či e-mailem, což bylo dodrženo až do konce školního roku. Studijní výsledky se zlepšily, ale na úspěšné složení přijímacích zkoušek na SŠ to nestačilo.

Závěr: Složitost rodinných vztahů se promítla do chování a jednání žáka, bohužel ve špatnou chvíli – ve chvíli, kdy se mohl ucházet o SŠ, avšak studijní výsledky tomu již neodpovídaly.

2.2.5 Vážnost (autorita) školy coby vzdělávací instituce a učitele coby zprostředkovatele vzdělání

Jak jsem naznačila v úvodu této práce – zařadila jsem do ní i výsledky velmi krátkého dotazníku, jehož základní myšlenka: *vážnost (autorita) školy coby vzdělávací instituce a učitele coby zprostředkovatele vzdělávání a vychovatele žáků v očích veřejnosti* je stále aktuální a často diskutovaná mezi širokou veřejností.

Dotazník byl zadán v posledním květnovém týdnu 2015 prostřednictvím webových stránek školy, kam také oslovení žáci 7. – 9. ročníků a jejich rodiče zpětně odpovídali. Konečný počet respondentů, kteří se vyjádřili k jednotlivým otázkám, byl 42. Počet respondentů není příliš velký, uvážíme-li, že celkový počet žáků vybraných tříd coby výzkumného souboru je 129 žáků. Přesto se domnívám, že ho lze použít jako hodnotný, neboť další odpovědi by se pravděpodobně svým obsahem příliš nelišily.

Na první otázku: *Má škola dnes, jako vzdělávací instituce, dostatečnou vážnost (=autoritu) v očích veřejnosti, tj. Vás samotných?*, odpovědělo 42 respondentů takto:

Odpověď	Počet	
Ano	27	64%
Ne	12	29%
Nevím	3	7%
Celkem	42	100%

Tabulka 1 – Vážnost školy jako vzdělávací instituce

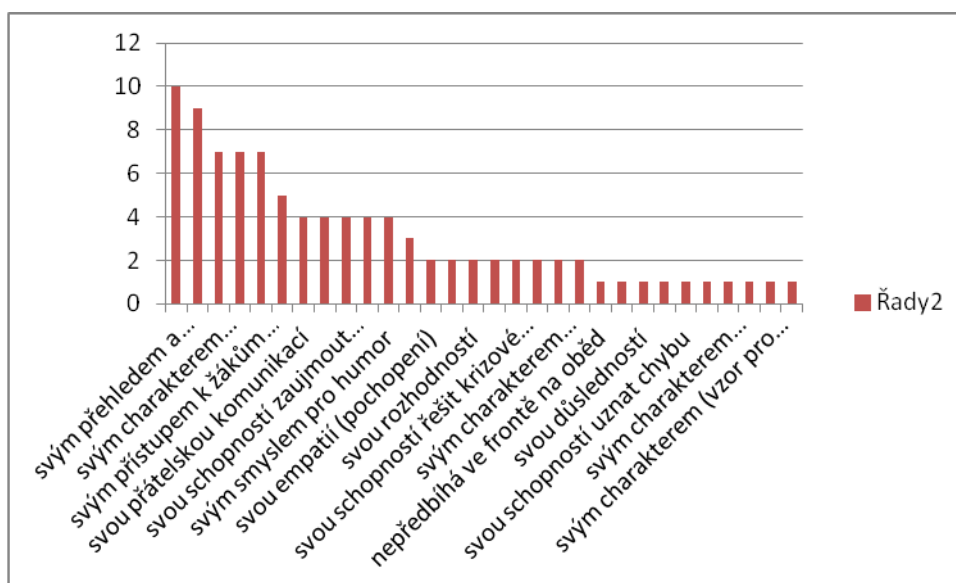
Na druhou otázku: *Má učitel dnes v očích veřejnosti, tj. Vás, méně vážnosti (= autority) než tomu bylo dříve?*, odpovědělo 42 respondentů takto:

Odpověď	Počet	
Ano	28	67%
Ne	9	21%
Nevím	5	12%
Celkem	42	100%

Tabulka 2 – Vážnost (= autorita) učitele

Z toho vyplývá, že škola jako vzdělávací instituce svou vážnost v očích veřejnosti rozhodně má, čemuž jistě napomáhá celá škála forem nabízené spolupráce (viz. 2.2.1) Bohužel totéž nelze říci o autoritě učitele, který žákům vzdělávání zprostředkovává. Na rozdíl od školy – instituce, kde jsou pravidla mezi oběma stranami jasně vymezena od zákonů a vyhlášek počínaje až po vnitřní řády, směrnice a pravidla soužití ve škole konče, je vztah mezi žákem – učitelem a rodičem – učitelem mnohem komplikovanější (viz. 1.1.3). Což dokládají i následující dva grafy.

Na třetí otázku: *Čím si učitel svou vážnost (= autoritu) získává*, odpovědělo 20 respondentů takto:

Graf 13 – Možnosti získání autority učitele

položkami, které ještě zaujmou, jsou např. nepodpoření učitele ze strany rodičů před dětmi (2x), přílišná volnost žáků v hodinách (4x), neschopnost zaujmout žáky a fádnot hodin (2x) či pomlouvání kolegů-učitelů (1x). Další položky jsou přehledně uvedeny v tabulce v PŘÍLOHÁCH této práce. (viz Příloha č. 3: Výsledky dotazníku výzkumného šetření – Ztráta učitelovy autority).

Při porovnání výsledků i počtu respondentů v otázce 3 a 4 docházíme k následujícímu:

- počet respondentů odpovídajících v otázce č. 4 je dvakrát vyšší než v otázce č. 3 – zpravidla se negativa hledají a vyjadřují lépe než pozitiva.
- rozdíl v počtu téměř stejných odpovědí na prvních třech místech a počtu zbylých odpovědí byl výraznější u otázky č. 3.

Z došlých odpovědí lze také vyčíst:

- rodiče k učitelům svých žáků mají důvěru i respekt, ovšem ne ke všem stejný.
- rodiče, jakož to osoby zkušenější, hodnotili mnohem objektivněji než žáci.
- odbornost a znalosti učitelů hrají velmi významnou roli při získávání jejich vážnosti (= autority) jak pro rodiče, tak pro žáky.

3 DISKUZE

V této části práce jsou zaznamenány otázky, popř. podněty pro další výzkum. Ty se vyskytly v průběhu jejího vzniku, při studiu literatury, zejména však při zpracovávání a porovnávání získaných údajů.

„Jak funguje tedy spolupráce mezi rodinou a školou?“ Možná další otázka by mohla znít: „Funguje vlastně spolupráce mezi oběma stranami?“

Domnívám se, že obecně důvěra ve veřejné školství klesá. Jestliže si už rodiče zvolí pro své dítě právě „tu správnou“ školu, mají o ni i o školní život dítěte zájem. Z hlediska „zdárného“ vývoje dítěte - žáka by měla být výchova jednotná, tzn. škola a rodina má vzájemně spolupracovat. Postoj rodičů ke vzdělávání dítěte a spolupráci se školou, jejich vlastnosti a snahy podstatně ovlivňují vztah dítěte ke škole, jeho prospěch a chování. Pokud totiž obě strany na partnerské bázi nespolupracují, dostává se dítě – žák do řady konfliktních situací.

Při své práci se žáky a jejich rodiči se setkávám s různými názory na vymezení kompetencí učitelů vůči žákům, ale není příliš jasné, **jaké kompetence jsou vymezeny vůči rodičům a hlavně jak je rodiče chápou?** Zde je další námět k uvažování a zkoumání do budoucna.

Jakou roli hraje prostředí, ve kterém dítě žije, a vzdělání rodičů na jeho budoucí vzdělání? Rodinné prostředí je v tomto směru nejdůležitější. Čím je vzdělání pro rodiče důležitější, tím je spolupráce se školou aktivnější. To konec konců potvrdili rodiče svou účastí na třídních schůzkách a konzultačních odpoledních. Zpravidla přišli ti motivovaní rodiče, jejichž děti prospívají velmi dobře a jsou bez výraznějších výchovných problémů. Tady by se dále nabízela např. otázka: „Kolik dětí se z tohoto podnětného prostředí hlásí a dostane na víceletá či čtyřletá gymnázia?“, jež představují v naší společnosti nejvyšší metu v procesu vzdělávání a přípravy na vysoké školy.

Další dvě otázky, která mne napadly v souvislosti s množstvím nabízených aktivit žákům i veřejnosti, jsou otevřeny s otazníkem: **„Nepodbízí se škola tímto způsobem veřejnosti příliš?“** Je faktem, že se tato široká a pestrá nabídka aktivit stala součástí financování škol. Zajímavé by bylo v tomto směru porovnání dvou škol z hlediska

financování a získávání žáků. Druhou otázkou je: „**Nesuplují tyto aktivity často dětem časovou zaneprázdněnost a nepřítomnost rodičů?**“

Avšak je také pravdou, že když už se rodiče účastní nepravidelně, v rámci spolupráce se školou, nabízených prezentačních a společenských akcí, zapojují se do života školy s elánem a chutí. Jestliže se tedy škole podaří a dokáže vybídnout rodiče ke komunikaci a spolupráci těmito nejrozmanitějšími formami, pak je to jedině ku prospěchu všech a zejména jejich dítěte.

Výsledky krátké ankety na téma autority školy a učitele v očích veřejnosti nebyly příliš odlišné od předem stanovené „pracovní odpovědi“. Předpokládala jsem, že škola jako vzdělávací instituce bude mít u veřejnosti vážnost, ale učitel ne. Anketa opravdu potvrdila školu jako vzdělávací instituci, která svou vážnost v očích veřejnosti má (i tím, že je aktivnější a vstřícnější při navazování a prohlubování spolupráce s rodiči). Na druhé straně – učitel jako ten, kdo vzdělává a vychovává budoucí mladé lidi, svou autoritu ztrácí nejen svým vlastním „příčiněním“, ale i nepochopením této náročné práce u veřejnosti. Veřejnost od učitelů očekává, že jejich děti vybaví takovými vědomostmi a dovednostmi, že ty pak budou schopny bez problémů a placeného doučování studovat (při nejmenším!) na vybrané střední škole. I učitelé očekávají a jsou stále přesvědčeni, že rodiče jsou povinovani pomoci jim tím, že se s dítětem učí a svědomitě připravují, píší s ním domácí úkoly... V této rovině panuje oboustranná nedůvěra a nedorozumění. Pořád však platí u žáků i rodičů: „Dobrý učitel je ten, který naučí a má respekt.“

I poslední otázku: „**Za jakých okolností dojde ke komunikaci a spolupráci mezi školou – učitelem – rodičem?**“ nakonec zodpověděl a potvrdil výzkum v terénu. Rodiče s učiteli konzultovali častěji a převážně studijní výsledky žáků, popř. volbu budoucí SŠ nebo SOU, než problémy výchovného rázu. K řešení vážných výchovných problémů už byli rodiče převážně vyzváni školou. Přesto lze spolupráci mezi rodiči a mnou zvolenou školou označit za velmi dobré, což potvrdili sami rodiče v dotazníku, který se stal součástí výroční zprávy loňského roku – 64% respondentů považuje tuto spolupráci za velmi dobrou.

Poznámka na samotný okraj: „Je dobré si uvědomit pro budování dalších kvalitních vztahů mezi všemi stranami: rodiče – žák – učitel, že důvěra rodičů je základem důvěry

žáka v učitele a školu.“ Tady vidím ještě mnoho práce a zamyšlení nejen za strany učitele.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak fungují vztahy mezi školou – rodiči – žákem. Vztah mezi rodiči a učitelem by měl mít pevné základy, na nichž by byla budována „stavba“ výchovy, proto by tento vztah měl být otevřený a učitel by měl být pro ně rádcem (z psychologického hlediska je důvěra a žádost o radu ze strany rodičů podnětem pro učitele naslouchat a porozumět).

Teoretická část byla rozčleněna na čtyři větší celky, které vymezují základní pojmy na téma: Rodina – škola. První z nich se zabývá rodinou z hlediska plnění její funkce ve společnosti a v životě a vývoji dítěte. Současně byl nastíněn i její vývoj v historii s proměnami rolí rodičů v ní. Druhý celek se zabývá školou, jejími funkcemi i pojetím v závislosti na změnách a požadavcích společnosti. Opět je zde malý náhled na její vývoj do historie. Třetí celek se již zabývá jednotlivými vztahy mezi rodiči – školou, učitelem – žákem a vymezením rodičovských rolí ve vztahu ke škole. Čtvrtý, poslední celek se zabývá možnými formami spolupráce mezi školou a rodiči se zaměřením na nejčastěji používané.

Empirická část byla rozdělena na dva větší celky: **Metodologie šetření** a **Výsledky šetření**, kde byly získány zajímavé poznatky.

V prvním celku – *Metodologii šetření* – byl stanoven cíl práce, jehož prostřednictvím měly být zjištěny a analyzovány kontakty rodičů a školy. Na tomto základě byly stanoveny základní problémové otázky, mapující vztahy mezi učiteli a rodiči během jednoho školního roku a dílčí problémové otázky, které se zabývaly formami a četností spolupráce mezi oběma stranami. Výzkumný soubor, jenž byl zvolen, tvořily vybrané třídy druhého stupně městské základní školy se 750 žáky. Nakonec byly stručně popsány výzkumné metody, prostřednictvím nichž vznikala empirická část této práce.

V druhém celku – *Výsledky šetření* - byla nastíněna zčásti odpověď na otázku: *“Jak funguje, popřípadě nefunguje spolupráce mezi rodinou a školou?”* Obecně výzkum prokázal, že spolupráce mezi rodiči a školou se odvíjí hlavně formou komunikace, kdy obě instituce preferují osobní kontakt – třídní schůzky, konzultace a nejčastěji řeší

studijní výsledky (známky) a domácí přípravu (vhodnou délku přípravy, způsob kontroly) svých dětí.

Dále výsledky šetření zmapovaly, jaká je účast a jací rodiče chodí či nechodí na třídní schůzky a konzultační odpoledne. Zpravidla to byli rodiče, jejichž děti prospívají velmi dobře a jsou bez výraznějších výchovných problémů.

Stěžejní částí v této práci je participační pozorování jednotlivých případů ve zvolených třídách a studium materiálů. Při sběru jsem se snažila zachovat nadhled a neutralitu, byť mnohé případy byly velmi emocionální. Dokonce dva jsem si dovolila vůbec nezařadit pro jejich citlivost (jeden se týkal dětství žáka v jiné zemi spojeného s bitím, ponižováním, těžkou prací a znásilněním, druhý se týkal propukající deprese, která byla lékařsky potvrzena) – oba případy byly řešeny ve spolupráci se školní psycholožkou a rodičům byly ukázány cesty, jak ze složité situace najít východisko pro jejich dítě nejlepší (odborná pomoc) a zároveň hledat cestu k němu samotnému. V této rovině spolupráce mezi školou a rodinou vidím i v budoucnu obrovský potenciál.

Nikde není uváděno jméno dítěte ani označení, jedná-li se při řešení problému o matku či otce. Důvod je jednoduchý - zachovat co možná největší anonymitu a soukromí.

Velmi krátká anketa na téma autority školy a učitele v očích veřejnosti měla být drobným „dokreslením“ složitosti problematiky vztahů rodičů a školy na poli spolupráce. Pokud chtějí učitelé do budoucna budovat konstruktivní, pevný, přátelský a otevřený vztah se žáky a jejich rodiči, rozhodně stojí výsledky tohoto dotazníku za zamyšlení se učitelů nad ním. V tom spatřuji i praktické využití této práce a inspiraci pro mnohem lépe v budoucnu zpracované práce zabývající se touto složitou problematikou.

Platnost předpokladů, jež byly stanoveny na počátku empirické části, byla prokázána. Škola opravdu jako vzdělávací instituce je aktivnější a vstřícnější při navazování a prohlubování spolupráce s rodiči. Tato spolupráce je podporována nejrozličnějšími formami. Dále spolupráce mezi rodiči a školou, učiteli závisí na vzájemné komunikaci a vzájemných postojích.

Cíl práce považuji za splněný v rovině teoretické – uvedení do problematiky vztahů mezi školou, učitelem – rodiči – žákem. V rovině praktické – zjištění, že na mnou

stanovené problémové otázky jsem byla schopna najít odpovědi, byť ne vyčerpávající, a proto by bylo dobré je v budoucnu třeba jinými metodami či z jiných úhlů pohledu, stanovením dalších rozvíjejících problémových otázek zkoumat dál.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura

BENDL, Stanislav. *Školní kázeň: metody a strategie*. Praha: ISV, 2001.

BENDL, Stanislav. *Ukázněná třída aneb Kázeňské minimum pro učitele*. Praha: Triton, 2005.

ČÁP, Jan, MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2007.

ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013.

DVOŘÁK, Dominik a kol. *Česká základní škola. Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum, 2010.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000.

GRAY, Peter. *Svoboda učení*. Praha: Scio, 2012.

JANIŠ, Kamil. *Rodina a škola*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001.

KAISER, Daniel. *Spolupráce s rodiči*. In: RAA dce učitele, příspěvek č. E 2.9, Praha: Nakl. Dr. Josef Raabe, 2000-2005.

KRÁLÍKOVÁ, Marie, SINGEROVÁ-NEČESANÁ Jarmila. *Rodina a škola ve výchovné spolupráci*. Praha: SPN, 1985.

KREJČOVÁ, Věra. *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole: texty pro studijní disciplínu Teorie výchovy*. Hradec Králové: Gaudaemus, 2005.

KREJČOVÁ, Věra, KARGEROVÁ, Jana. *Vzdělávací program Začít spolu. Metodický průvodce pro I. stupeň základní školy*. Praha: Portál, 2003.

KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál, 1996.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005.

PELIKÁN, Jiří, *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998.

POL, Milan. *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.

POL, Milan, HLOUŠKOVÁ, Lenka, NOVOTNÝ, Petr, ZOUNEK, Jiří (eds.). *Kultura školy. Příspěvek k výzkumu a rozvoji*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013.

PRŮCHA, Jan (ed.). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009.

RABUŠICOVÁ, Milada. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004.

ŠTECH, Stanislav, VIKTOROVÁ, Ida. *Vztah rodiny a školy? Hledání dialogu*. In Kolláriková, Z.; Pupala, B. (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie školního dítěte*. Praha: Karolinum, 1997.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana a kolektiv. *Pedagogika pro učitele - Školský systém v českých zemích*. Praha: Grada Publishing, 2007.

Periodika

RABUŠICOVÁ, M.; POL, M. (1996): Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (1). *Pedagogika*, 46, 1, s. 49-61.

RABUŠICOVÁ, M.; POL, M. (1996): Vztahy školy a rodiny dnes: hledání cest k partnerství (2). *Pedagogika*, 46, 2, s. 105-116.

ŠTECH, S.; (1990/91): Učitelé a rodiče – hledání dialogu. *Výchova a vzdělání*, 4, s. 84-88.

Internetové zdroje

Úmluva o právech dítěte. [online]. [cit. 2015-10-10]. Dostupný z WWW: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. [cit. 2015-17-09]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů [online]. [cit. 2015-17-09]. Dostupný z WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/1505/z83_1990.pdf

Výroční zpráva o činnosti Základní školy Josefa Kajetána Tyla a Mateřské školy v Písku ve školním roce 2014/2015 [online]. [cit. 2015-18-10]. Dostupný z WWW: http://www.zstylova.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=979:vyroni-zprava-o-innosti-koly-ve-kolnim-roce-20142015&catid=12:kolska-rada&Itemid=8

Má smysl chodit do školy? [online]. [cit. 2016-10-02]. Dostupný z WWW: <http://www.respekt.cz/tydenik/2016/1>

K učitelům si můžeme dovolit všechno, myslí si často rodiče [online]. [cit. 2016-20-02]. Dostupný z WWW: <http://www.novinky.cz/domaci/320829-k-ucitelum-si-muzeme-dovolit-vsechno-mysli-si-casto-rodice.html>

SEZNAM PŘÍLOH

DOTAZNÍKY

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče a žáky na 2. stupni ZŠ

TABULKY

Příloha č. 2: Výsledky dotazníku výzkumného šetření – Zisk učitelovy autority

Příloha č. 3: Výsledky dotazníku výzkumného šetření – Ztráta učitelovy autority

Příloha č. 4: Přehled konzultací rodičů a žáků 6. třídy

Příloha č. 5: Přehled konzultací rodičů a žáků první 7. třídy

Příloha č. 6: Přehled konzultací rodičů a žáků druhé 7. třídy

Příloha č. 7: Přehled konzultací rodičů a žáků 8. třídy

Příloha č. 8: Přehled konzultací rodičů a žáků 9. třídy

PŘÍLOHY

DOTAZNÍKY

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče a žáky na 2. stupni ZŠ

Vážení rodiče a žáci 7. – 9. ročníků,

Dovoluji si Vás požádat o spolupráci, jež se týká mé bakalářské práce. Byla bych ráda, kdybyste se zamysleli a zodpověděli následující otázky, týkajících se autority školy a učitelů:

1. Má škola dnes, jako vzdělávací instituce, dostatečnou vážnost (= autoritu) v očích veřejnosti, tj. Vás samotných?
2. Má učitel dnes v očích veřejnosti, tj. Vás, méně vážnosti (= autority) než tomu bylo dříve?
3. Čím si učitel svou vážnost (= autoritu) získává?
4. Čím ji učitel naopak ztrácí?

Vaše odpovědi se stanou součástí hodnocení výzkumného šetření mé práce na téma:
Vztahy školy a rodiny.

Není třeba složitých odpovědí, ale pokud možno upřímných a přímých. Odpovědi odesílejte, prosím do 30. května 2015.

Děkuji předem za Váš čas, pomoc a ochotu.

Mgr. Kateřina Raabová

TABULKY

Příloha č. 2: Výsledky dotazníku výzkumného šetření – Zisk autority

ČÍM SI UČITEL ZÍSKÁVÁ SVOU AUTORITU?	
svým přehledem a vzděláním, odborností	10
svou přísností, rázností	9
svým charakterem (spravedlnost)	7
svým přístupem k žákům (přátelské chování, laskavost)	7
svým přístupem k žákům (zájem o žáka jako jednotlivce)	7
svou přirozenou autoritou, respektem	5
svou přátelskou komunikací	4
svou schopností nastolit pravidla a dodržovat je	4
svou schopností zaujmout žáky a motivovat	4
svým charakterem (vstřícnost, chtít řešit problémy)	4
svým smyslem pro humor	4
svou profesionalitou (kompetentností)	3
svou empatií (pochopení)	2
svou moudrostí, klidem, laskavostí	2
svou rozhodností	2
svou schopností (stát si za svým)	2
svou schopností řešit krizové situace (ne psaní poznámek)	2
svou schopností vzdělávat žáky ("něco je naučit")	2
svým charakterem (přímočarost, není falešný)	2
svým vystupováním (sympatický)	2
nepředbíhá ve frontě na oběd	1
podporou rodičů	1
svou důsledností	1
svou schopností učivo doplnit o zkušenosti z praxe	1
svou schopností uznat chybu	1
svou tolerancí	1
svým charakterem (nepohrdá jinými)	1
svým charakterem (nepovyšuje se)	1
svým charakterem (vzor pro žáky)	1
svým vyjadřováním	1

Příloha č. 3: Výsledky dotazníku výzkumného šetření – Ztráta učitelovy autority

ČÍM UČITEL SVOU AUTORITU ZTRÁCÍ	
neobjektivním hodnocením výkonů a chování žáků	7
nepřiznáním své chyby, neznalosti (nedostatek argumentů)	6
neumí řešit konfliktní situace; nechává se vyvést z rovnováhy (nechová se přiměřeně)	6
neochotou a lhostejností (nevyslechnutí si názorů)	6
křikem a vztekáním se před žáky	5
dává dětem moc volnosti; nedokáže si sjednat pořádek	4
nepřipraveností a svou zapomnětlivostí	3
svou nedůsledností ("co chci po žácích, sama nedodržuji")	3
nemá přirozenou autoritu, respekt	3
nepodpořením učitele za strany rodičů před dětmi	2
negativním přístupem k žákům	2
neschopností zaujmout žáky; fádnost a monotónnost hodin	2
chybí mu individuální přístup k dětem	2
nezájmem o žáky (nevěnuje se jim během vyučování)	2
svým chováním a vystupováním ve škole a mimo školu	2
přetěžováním žáků úkoly; maximální mi výkony (jinak hodnoceno nedostatečně)	2
svou nervozitou a nejistotou, strachem	2
nemá nadhled	1
není přísný	1
přílišným kamarádstvím se žáky	1
pomlouváním učitelů	1
chováním se falešně	1
svou vizáží	1
poznámkami místo vysvětlení, kde žák udělal chybu	1
zadáváním testů každou hodinu	1
nesmyslným opisováním sto a více slov dokola	1
svou arogancí	1

Příloha č. 4: Přehled konzultací rodičů a žáků 6. třídy

Počet konzultací u jednotlivých vyučujících		
6. třída / celkem 29 žáků	I. pololetí	II. pololetí
žák 1	5	4
žák 2	5	4
žák 3	3	3
žák 4	3	4
žák 5	3	2
žák 6	2	2
žák 7	0	1
žák 8	2	0
žák 9	1	0
žák 10	1	1
žák 11	1	0
	26	21

Příloha č. 5: Přehled konzultací rodičů a žáků první 7. třídy

Počet konzultací u jednotlivých vyučujících		
7. třída / celkem 30 žáků	I. pololetí	II. pololetí
žák 1	4	3
žák 2	5	3
žák 3	1	3
žák 4	4	2
žák 5	0	2
žák 6	1	1
žák 7	2	1
žák 8	5	0
žák 9	3	3
	25	18

Příloha č. 6: Přehled konzultací rodičů a žáků druhé 7. třídy

Počet konzultací u jednotlivých vyučujících		
7. třída / celkem 26 žáků	I. pololetí	II. pololetí
žák 1	6	5
žák 2	5	5
žák 3	7	5
žák 4	0	2
žák 5	1	1
žák 6	2	2
žák 7	0	1
žák 8	3	1
žák 9	5	0
žák 10	3	0
žák 11	1	0
žák 12	1	0
žák 13	1	0
žák 14	2	0
	37	22

Příloha č. 7: Přehled konzultací rodičů a žáků 8. třídy

Počet konzultací u jednotlivých vyučujících		
8. třída / celkem 18 žáků	I. pololetí	II. pololetí
žák 1	7	7
žák 2	6	5
žák 3	0	4
žák 4	4	2
žák 5	1	1
žák 6	1	2
žák 7	2	2
žák 8	0	1
žák 9	1	0
	22	24

Příloha č. 8: Přehled konzultací rodičů a žáků 9. třídy

Počet konzultací u jednotlivých vyučujících		
9. třída / celkem 26 žáků	I. pololetí	II. pololetí
žák 1	7	4
žák 2	5	4
žák 3	5	2
žák 4	6	4
žák 5	2	3
žák 6	0	3
žák 7	2	0
žák 8	2	0
žák 9	3	0
žák 10	3	0
žák 11	2	0
	37	20